

บทความด้านจรรยาบรรณและการพัฒนาวิชาชีพครู

จรรยาบรรณของวิชาชีพ*

เมธี ปิณฑนานนท์**

ความสำคัญ

จรรยาบรรณวิชาชีพสัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมหรือการประพฤติปฏิบัติและการตัดสินใจในการประกอบการวิชาชีพของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นวิศวกร นักการศึกษา ผู้จัดการธุรกิจ ผู้มีอาชีพให้คำปรึกษา นักวิจัย ผู้มีอาชีพทางการสอน นักเขียน และอื่น ๆ จรรยาบรรณของวิชาชีพเป็นได้ทั้งที่เป็นจรรยาบรรณเพื่อการประพฤติปฏิบัติเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่มบุคคล รวมทั้งที่เป็นพฤติกรรมในรูปแบบขององค์กรอีกด้วย ซึ่งจรรยาบรรณมีความสำคัญที่เป็นเสมือนไฟส่องสว่างที่นำทางให้กับผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพปัจจุบัน และรวมทั้งผู้ที่กำลังจะเข้าทำงานในวิชาชีพด้วย เพราะการยึดมั่นและปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ย่อมก่อให้เกิดความก้าวหน้า ความมั่นคง และความสุขในการประกอบอาชีพนั้น

จรรยาบรรณวิชาชีพมีความสำคัญต่อการกำหนดอุดมคติและความรับผิดชอบที่จะต้องประพฤติปฏิบัติในวิชาชีพ เพราะจะมีผลต่อการปกป้องวิชาชีพของผู้ประกอบการอาชีพและเพื่อให้ผู้เป็นลูกค้าหรือผู้รับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพได้มีความเชื่อมั่นในการให้บริการ ซึ่งเป็นการทำให้ภาพลักษณ์ของวิชาชีพเป็นที่ยอมรับและทำให้ผู้ประกอบการอาชีพมีความก้าวหน้าขึ้น รวมทั้งจะทำให้ผู้ประกอบการอาชีพมีแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้รับบริการและสังคม ตลอดจนทำให้ผู้ปฏิบัติการวิชาชีพได้มีความตระหนักในความสำคัญของวิชาชีพ มีมโนธรรมที่จะพัฒนาและรักษาคุณภาพของการปฏิบัติงานอาชีพอย่างต่อเนื่องอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้นจรรยาบรรณวิชาชีพยังช่วยเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจผลการปฏิบัติงาน รวมทั้งช่วยการตัดสินใจหรือพิจารณาข้อร้องเรียนต่าง ๆ ที่ผู้ปฏิบัติการอาชีพไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ของวิชาชีพอีกด้วย

สำหรับจรรยาบรรณวิชาชีพการศึกษา ย่อมมีความสำคัญต่อระบบการศึกษาของแต่ละประเทศ จึงต้องมีกำหนดไว้ เช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาของประเทศไทย ครูสภาได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งถึงกับมีการกำหนดไว้ชัดเจนในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 25 ข้อ (2) และ (3) ว่า

ที่มา * สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. 2550.

** รศ.ดร.ปรัชญาคุณฐิบัณฑิต (Ph.D.) ทางการบริหารการศึกษาจาก The University of Iowa คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรรมการคุรุสภา กรรมการบริหารสภาคณบดีครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งประเทศไทย นายกสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย

คณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพมีอำนาจและหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม พัฒนา และเสนอแนะคณะกรรมการคุรุสภากำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณในการประกอบวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กระทรวงศึกษาธิการ, พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา 2546 : 18)

ความหมาย

จรรยาบรรณวิชาชีพ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่มีการควบคุมดูแลเมื่อประกอบอาชีพ ซึ่งจรรยาบรรณวิชาชีพ จะถูกสร้างขึ้นมาเป็นแนวบรรทัดฐานจากประสบการณ์ และเพื่อให้เป็นที่ยอมรับกันในหมู่ผู้ประกอบวิชาชีพนั้น ๆ เป็นเบื้องต้นเพื่อต่อไปจะได้ถือเป็นแนวปฏิบัติอย่างเข้มงวดของแต่ละวิชาชีพ เช่น การควบคุมวิชาชีพทางการแพทย์ ทนายความ หรือวิศวกรรม เป็นต้น ซึ่งแต่ละวิชาชีพจะมีลักษณะพิเศษ หรือมีเอกลักษณ์ของวิชาชีพของตน ดังนั้นจรรยาบรรณของแต่ละวิชาชีพสามารถมีรายละเอียดของจรรยาบรรณวิชาชีพต่างกัน แต่ที่มักมีลักษณะคล้ายคลึงกันก็คือมักมีข้อกำหนดที่เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องควบคุมอย่างเคร่งครัดกับข้อปฏิบัติที่ถือเป็นวินัยของวิชาชีพ ซึ่งทั้งสองประการนี้จะต้องพิจารณาให้เป็นไปตามหลักสากลที่มีอยู่และถือปฏิบัติกันอยู่ด้วย อย่างไรก็ตามในบางวัฒนธรรมและบางประเทศอาจไม่เห็นด้วยกับจรรยาบรรณหรือวินัยของการอาชีพเดียวกันของประเทศอื่นก็ได้ ดังตัวอย่างเช่น การฉวยโอกาสใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ซอฟต์แวร์นั้น ในบางสังคมอาจเห็นเป็นโอกาสที่ใช้ความฉลาดเหนือกว่า ที่ไม่ถือเป็นการผิดจรรยาบรรณ ขณะที่ในอีกสังคมหรือวัฒนธรรมอื่นเห็นว่า มีความผิดที่ยอมรับไม่ได้ เช่นนี้เป็นต้น ดังนั้น มาตรฐานวิชาชีพที่ดี เจตคติต่อวิชาชีพที่ดี และการประพฤติปฏิบัติที่ดีตาม ย่อมขึ้นกับการมองไปข้างหน้าตามแนวความคิดความเชื่อของแต่ละวัฒนธรรมด้วย

สำหรับจรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษานั้น เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงไม่ยิ่งหย่อนกว่าอาชีพอื่น ทั้งนี้ ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องมีความรับผิดชอบสูง เพราะมีผลกระทบต่อผู้รับบริการและสาธารณชนมาก จึงต้องมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพเป็นพิเศษ เพื่อให้เกิดความมั่นใจต่อผู้รับบริการและสาธารณชน โดยผู้ประกอบวิชาชีพต้องประกอบวิชาชีพด้วยวิธีการแห่งปัญญา ได้รับการศึกษาอบรมมาอย่างเพียงพอ มีอิสระในการใช้วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพและมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งต้องมีสถาบันวิชาชีพหรือองค์กรวิชาชีพ เป็นแหล่งกลางในการสร้างสรรค์จริยธรรมวิชาชีพ

พื้นฐานและแนวคิด

จรรยาบรรณวิชาชีพเกี่ยวข้องกับความหลากหลายของปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติการทางวิชาชีพ เช่น การปฏิบัติที่ไม่ซื่อสัตย์ต่อการอาชีพ การไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงที่เป็นความลับของวิชาชีพ การละเมิด

โดยเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ความไม่เป็นกลางในการวิเคราะห์ข้อมูลและให้คำปรึกษาในการวิชาชีพ การให้เหตุผลหรือชี้แจงเหตุผลในการวิชาชีพไม่ถูกต้องและไม่โปร่งใส การแก้ปัญหาเรื่องความขัดแย้งเชิงของผลประโยชน์ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิชาชีพ การละเมิดเอกสิทธิ์หรือขโมยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ เป็นต้น ปัญหาต่างๆ ดังยกมาเป็นตัวอย่างนี้ ข้อมก่อก่อให้เกิดแนวคิดที่ว่า วิชาชีพใดที่ดองบริการต่อสังคมที่ถือเป็นวิชาชีพชั้นสูงนั้น จำเป็นต้องมีจรรยาบรรณของวิชาชีพนั้น ๆ เพื่อเป็นแสงสว่างนำทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพได้ประพฤติปฏิบัติอันจะเป็นประโยชน์ต่อคนและต่อวิชาชีพ ให้เป็นที่เชื่อถือและยอมรับได้ ทั้งที่เคยเป็นมาในอดีต ที่เป็นอยู่ปัจจุบันและที่ควรจะเป็นในอนาคต

สำหรับวิชาชีพทางการศึกษานั้น นอกจากจะเป็นวิชาชีพชั้นสูงประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับวิชาชีพชั้นสูงอื่นๆ ดังกล่าว เช่น แพทย์ วิศวกร สถาปนิก ทนายความ พยาบาล สัตวแพทย์ และอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นการประกอบวิชาชีพเพื่อบริการต่อสาธารณชนตามบริบทของวิชาชีพนั้น ๆ แล้ว ยังต้องมีบทบาทสำคัญต่อสังคมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศดังต่อไปนี้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา, 2548 : 1)

- สร้างพลเมืองดีของประเทศ โดยการให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะทำให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีตามที่ประเทศต้องการ
- พัฒนาศักยภาพมนุษย์ เพื่อสนองตอบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และของประเทศ
- สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามของชาติ จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อการรักษาความเป็นชาติไว้อย่างมั่นคงยาวนาน

การนำไปประยุกต์ใช้

เนื่องจากวิชาชีพชั้นสูงมีความคิดความเชื่อสอดคล้องกันในการที่จะต้องมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ และเพื่อคงไว้ซึ่งวิชาชีพที่มีมาตรฐานสูงของการอาชีพ จึงมีการกำหนดจรรยาบรรณวิชาชีพของตนตามแต่ละสาขาวิชาชีพ และตามแต่ละสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่างที่สมาคมวิชาชีพวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ของสหรัฐอเมริกา (Association for Computing Machinery, ACM) ได้กำหนดวิชาชีพของตนประกอบด้วยหลักใหญ่ๆ 8 ประการ ดังต่อไปนี้ (ACM : Software Engineering Code of Ethics and Professional Practice, available at file://G:\EngineeringCodeofEthics6.htm)

1. จรรยาบรรณต่อสาธารณชน
2. จรรยาบรรณต่อลูกค้าและนายจ้าง
3. จรรยาบรรณต่อผลผลิต
4. จรรยาบรรณในการใช้ดุลพินิจในวิชาชีพวิศวกรรมคอมพิวเตอร์
5. จรรยาบรรณในการบริหารจัดการ

7. จรรยาบรรณต่อเพื่อนร่วมงาน

8. จรรยาบรรณของตนเอง

ส่วนพื้นฐานและแนวคิดด้านจรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษา ก็มีความหลากหลายไปตามขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศแต่ละสังคม และท้องถิ่นเช่นกัน ดังเช่นคณะกรรมการมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของรัฐ Kentucky กำหนดจรรยาบรรณของตนไว้ด้วยหลักจรรยาบรรณใหญ่ 3 ประการ คือ (KY: Education Professional Standards Board-Code of Ethics, available at file://L:\ProfCoEthics4.htm)

1. จรรยาบรรณต่อนักเรียน .
2. จรรยาบรรณต่อผู้ปกครองนักเรียน
3. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพการศึกษา

จรรยาบรรณต่อนักเรียน

จรรยาบรรณต่อนักเรียนมีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

- ให้บริการการเรียนการสอนนักเรียนโดยไม่มีอคติ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง หรือแบ่งแยก
- เคารพในสิทธิของนักเรียนทุกคนตามกฎหมาย
- ต้องดูแลและปกป้องสุขภาพอนามัยให้กับนักเรียน และฝึกสอนการควบคุมการใช้อารมณ์ให้เป็นนักเรียนที่มีความสมบูรณ์ทางอารมณ์และจิตใจ
- ไม่ใช้อำนาจของวิชาชีพครูเพื่อประโยชน์ส่วนตัว
- ต้องรักษาข้อมูลและความลับของนักเรียน
- ต้องไม่ปฏิบัติตนต่อนักเรียนและเพื่อนครูอย่างมีเจตนาร้ายแอบแฝง
- ต้องมีความอดกลั้นต่อพฤติกรรมของนักเรียนและไม่ดูถูกเหยียดหยามนักเรียน
- ต้องไม่ถือโอกาสมีเพศสัมพันธ์กับนักเรียน ไม่ว่าจะเป็นการยินยอมหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งพฤติกรรมทางเพศอื่น ๆ เช่น ด้วยคำพูด ด้วยกิริยาท่าทาง การหยอกล้อ การสัมผัส และอื่น ๆ

จรรยาบรรณต่อผู้ปกครอง

แนวทางปฏิบัติด้านจรรยาบรรณต่อผู้ปกครองมีดังต่อไปนี้

- ใช้ความพยายามและทุ่มเทเวลาที่จะติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองนักเรียนให้ประจักษ์ว่า มีความสนใจต่อนักเรียนจริง
- ใช้ความพยายามที่จะเข้าใจวัฒนธรรมของชุมชนและสภาพแวดล้อมทางบ้าน

- ต้องมีข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับความประพฤติของนักเรียนที่เป็นปัญหา
- ต้องแยกแยะความคิดเห็นส่วนตัวกับข้อปฏิบัติของสถานศึกษาที่ต้องการให้ปฏิบัติเพื่องานวิชาชีพ
- ต้องไม่ขัดขวางการปฏิบัติการเรื่องการเมืองและสิทธิของประชาชนและความรับผิดชอบของผู้อื่น
- ต้องไม่ใช้ประโยชน์ของสถานศึกษาเพื่อประโยชน์ส่วนตัว หรือส่งเสริมนักการเมืองคนใดคนหนึ่งเฉพาะ
- ต้องไม่มุ่งหวังที่จะได้รับของขวัญ หรือความนิยมนอกจากนักเรียน ซึ่งได้จากอำนาจตามหน้าที่ปฏิบัติ

จรรยาบรรณต่อวิชาชีพการศึกษา

แนวปฏิบัติตามจรรยาบรรณต่อวิชาชีพการศึกษา มีแนวปฏิบัติดังต่อไปนี้

- ต้องประพฤติปฏิบัติเพื่อรักษาศักดิ์ศรีของวิชาชีพ
- ต้องประพฤติปฏิบัติต่อผู้ร่วมอาชีพตามความรับผิดชอบและสิทธิของเขา
- ต้องรักษาข้อมูลของบุคคลเพื่อประโยชน์ของการอาชีพและตามกฎหมาย
- ต้องไม่ใช้วิธีการบังคับ หรือปฏิบัติการให้ประโยชน์แก่บุคคลเพื่อได้อิทธิพลมาใช้ในการตัดสินใจของตน
- จะต้องให้การยอมรับ หรือมอบหมายงานโดยยึดหลักของความรู้ความสามารถและคุณสมบัติทางวิชาชีพ

สำหรับจรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษาในประเทศไทยนั้น ได้มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 50 ซ้ำคเจน คือ มาตรฐานการปฏิบัติตนให้กำหนดเป็นข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณของวิชาชีพประกอบด้วย (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา 2546 : 27)

- จรรยาบรรณต่อตนเอง
- จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ
- จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ
- จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ
- จรรยาบรรณต่อสังคม

จรรยาบรรณทั้ง 5 ประการนี้ คุรุสภาได้มีแผนพฤติกรรมของจรรยาบรรณแต่ละข้อไว้

ชัดเจนแล้วในมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา ในเรื่อง มาตรฐานการปฏิบัติตนของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งหมายถึง ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และศึกษานิเทศก์ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา 2548 : 15)

1. จรรยาบรรณต่อตนเอง ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองตาม แนวทางวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ที่ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

2. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ

3. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ

- ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก เมตตา เอาใจใส่ ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจแก่ศิษย์และผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่โดยเสมอหน้า
- ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะ และมีอุปนิสัยที่ถูกค้องคิงามในฐานะผู้รับบริการ ตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
- ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
- ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์และผู้รับบริการ
- ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องให้บริการด้วยความจริงใจและเสมอภาค โดยไม่เรียกรับหรือยอมรับผลประโยชน์จากการใช้ตำแหน่งหน้าที่โดยมิชอบ

4. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างสร้างสรรค์ โดยยึดมั่นในระบบคุณธรรม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

5. จรรยาบรรณต่อสังคม

ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา พึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อม รักษาผลประโยชน์ของ

144 รวมเล่มบทความเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546*.

พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

_____. (2548). *มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ACM Code of Ethics and Professional Conduct, available at, file://L:\ProfCoEthics5.htm.

ACM : Software Engineering Code of Ethics and Professional Practice, available at,

file://G:\Engineering CodeofEthics6.htm.

AHA: Publications: Statement on Standards of Professional Conduct, available at,

file : //L : \ProfEthics.htm.

Davison, Robert and Ned Kock. *Professional Ethics*, available at, file://L:\ProfEthics.htm.

KY: Education Professional Standards Board-Code of Ethics, available at, file : .

//L:\ProfCoEthics4.htm.

KY: Education Professional Standards Board-Character and Fitness & Educator, available

ถึงเวลาพัฒนาวิชาชีพครู..การยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู*

ปฐมพงษ์ สุขเลิศ**

ครู คือ ผู้กำหนดคุณภาพประชากรในสังคม และคุณภาพประชากรในสังคม คือ ตัวพยากรณ์ความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม วิชาชีพครูจึงควรเป็นที่รวมของคนเก่ง คนดี สามารถเป็นต้นแบบทางคุณธรรม จริยธรรม การประพฤติปฏิบัติตน การดำรงชีวิต และการชี้นำสังคมไปในทางที่เหมาะสม

ในสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏในปัจจุบัน วิชาชีพครูกลับเป็นวิชาชีพที่คนทั่วไปดูหมิ่นดูแคลน เป็นวิชาชีพที่รายได้ต่ำ ผู้ประกอบวิชาชีพครูยากจน ผู้ปกครองที่มีการศึกษาสูงและมีฐานะดีไม่ประสงค์จะให้บุตรหลานของตนศึกษาเพื่อออกไปประกอบวิชาชีพครู เขาชนที่สำเร็จการศึกษาชั้น ม. 6 ก็ไม่ประสงค์ที่จะสมัครเข้าเรียนในสาขาวิชาชีพอื่นได้แล้วจึงจะสมัครเรียนเพื่อออกไปเป็นครู

แนวความคิดการพัฒนาวิชาชีพครู

1. คุณภาพของผลผลิตและประสิทธิภาพของกระบวนการผลิต เป็นเรื่องชี้ ความสำเร็จของวิชาชีพ
2. การพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการผลิต โดยการพัฒนางานในภาวะปกติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จะส่งผลต่อคุณภาพของผลผลิตได้ตามเป้าหมาย
3. การพัฒนางานที่เป็นการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องเรียนรู้หลักการ วิธีการ และองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในงานอาชีพ และนำมาใช้ในงานเพื่อค้นหาความรู้ สร้างความรู้ใหม่ในวิชาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง
4. ครูที่สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปตามมาตรฐาน ควรได้รับผลตอบแทนสอดคล้องกับระดับมาตรฐานคุณภาพงานที่ปฏิบัติ
5. การพัฒนาวิชาชีพครู เป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของครูทุก ๆ คน เพื่อสร้างผลผลิตให้มีคุณภาพสูงขึ้นอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการให้บริการทางการศึกษาของครู สถานภาพและภาพลักษณ์ของครูไทยและวิชาชีพครูควรมีลักษณะดังต่อไปนี้
 1. วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ได้รับการยกย่องและมีเกียรติในสังคม
 2. ครูไทยเป็นปวงชนที่ถึงพร้อมทั้งความรู้ ความสามารถในการสอนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการเป็นครูยุคใหม่

ที่มา * <http://gotoknow.org/blog/kuru/292658>

** คร., ผู้บริหาร ร.ร.จิระศาสตร์วิทยา

3. สังคมและชุมชนมีส่วนร่วมทั้ง โดยตรง และโดยอ้อมในการพัฒนาวิชาชีพครูทั้งระบบ
4. มีระบบการประกันคุณภาพสถาบันผลิตครูและการรับรองคุณภาพบัณฑิตครู
5. ครูทุกคนมีใบประกอบวิชาชีพครู
6. ครูไทยมีคุณภาพ จำนวน และความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและชุมชน
7. มีระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการครูที่เหมาะสม สอดคล้องกับภาระงาน ความเชี่ยวชาญเฉพาะและการสร้างขวัญกำลังใจ
8. ครูทุกคนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และตอบสนองต่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
9. มีการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย และการจัดสรรงบประมาณในระดับท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาครู
10. มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการกำหนด และตรวจสอบมาตรฐานวิชาชีพครู ทั้งด้านวิชาการ วิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ ระบบค่าตอบแทนและสวัสดิการ และการพัฒนาวิชาชีพ โดยหรือปรับระบบขององค์กรที่เกี่ยวข้องให้ทำหน้าที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีงบประมาณสนับสนุนเพียงพอ และเปิดโอกาสให้สังคมและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
11. มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของครูซึ่งมีตัวชี้วัดสำคัญ คือ คุณภาพการศึกษาของนักเรียน โดยให้การประเมินมีผลต่อการให้คุณโทษ และความก้าวหน้าทางวิชาการ
12. ครูดีทุกคนได้รับการยกย่องและให้รางวัลรวมทั้งมอบหมายให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครูต่อไป

การพัฒนาวิชาชีพครู*

ดิเรก พรสีมา

วิชาชีพคืออะไร

วิชาชีพ (วิชา+อาชีพ) หมายถึงอาชีพที่ใช้วิชาในการทำงาน นักวิชาการอธิบายว่าวิชา หมายถึงความรู้ ศาสตร์ หรือวิทยาด้วย ดังนั้น วิชาชีพจึงหมายถึงอาชีพที่ใช้วิชา ความรู้ ศาสตร์ หรือวิทยาในการทำงาน

วิชา หรือวิทยา หรือศาสตร์ หรือความรู้คืออะไร?

Piaget (อ้างใน Hoy and Miskel: 2001) ให้ความหมายของวิชา หรือความรู้ว่าเป็นความจริง ตลอดจนวิธีค้นหาความจริงในปัจจุบัน วิธีปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือค้นหาความจริงใหม่หรือวิธีใหม่ การสร้างความจริงหรือการประดิษฐ์ความจริงใหม่ ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับสิ่งใดจึงหมายถึง ความจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นตลอดจนวิธีค้นหาความจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้น วิธีปรับปรุงเปลี่ยนแปลงความจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้น วิธีค้นหาความจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งนั้น วิธีการใหม่ ๆ ในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้น และการสร้างความจริงขึ้นมาใหม่

Fullan (2005) กล่าวถึงคุณลักษณะของวิชาชีพว่าต้องมีลักษณะดังนี้

1. มาตรฐานการปฏิบัติงานของสมาชิกสูง เป็นมาตรฐานที่องค์กรวิชาชีพระดับประเทศ เป็นผู้กำหนด เป็นมาตรฐานที่สาธารณชนยอมรับและมั่นใจว่าถ้าสมาชิกวิชาชีพปฏิบัติตามได้ตาม มาตรฐานดังกล่าวแล้ว ผู้รับบริการก็จะได้รับบริการที่ดี นั่นก็คือ มาตรฐานความรู้และทักษะของ สมาชิกวิชาชีพต้องสูง มาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ต้องสูง และมาตรฐานจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้ ประกอบวิชาชีพก็ต้องสูง ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพจึงต้องใช้เวลาในการเรียนหรือการฝึกอบรมยาวนาน กว่าผู้ที่เรียนเพื่อประกอบอาชีพและต้องเป็นการเรียนหรือการฝึกอบรมที่มีคุณภาพสูงด้วย โดยทั่วไป เวลาในการเรียน 4 ปี หลังสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาก็อาจไม่เพียงพอ

2. สมาชิกวิชาชีพรู้ว่าจะใช้ความรู้ใดในสถานการณ์ใด สมาชิกวิชาชีพครูรู้ว่าจะถ่ายทอด ความรู้และทักษะใดให้ผู้เรียนคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเมื่อใด ในสถานการณ์ใด โดย กิจกรรมหรือวิธีการใด ใช้อะไรเป็นสื่อ ใช้เครื่องมืออะไรในการตรวจวัดวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนจึงจะเรียนรู้ได้โดยง่าย นั่นก็คือผู้ประกอบการวิชาชีพครูต้องรู้ความสนใจ ความถนัด พื้นฐานความรู้ และพรสวรรค์ของผู้เรียนแต่ละคน

3. สมาชิกวิชาชีพสามารถจัดการและประสานงานเพื่อให้คนอื่นเอื้อให้ตนปฏิบัติงานได้ สำเร็จ ผู้ประกอบวิชาชีพครูย่อมสามารถดำเนินการ ประสานงานกับเพื่อนร่วมวิชาชีพ ผู้บังคับบัญชา ผู้เรียน ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา เอกชน องค์กรเอกชน ส่วนราชการ เจ้าของแหล่งเรียนรู้

ประสานกับเจ้าของเว็บ กับนักจิตวิทยาพัฒนาการ กับผู้เชี่ยวชาญทางสมอง กับวิศวกรในการประดิษฐ์ คิดค้นเครื่องมือตรวจวัดการทำงานของสมอง กล้ามเนื้อ เซลประสาท ฯลฯ เพื่อให้คนสามารถจัดการ เรียนการสอนได้สำเร็จ คือทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพสูง

4. สมาชิกวิชาชีพใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือสมัยใหม่ในการทำงาน สมาชิกวิชาชีพต้อง เรียนรู้และพัฒนาเทคโนโลยีตลอดจนเครื่องมือและวิธีการทำงานของตนอย่างต่อเนื่อง เทคโนโลยีและ เครื่องมือบางอย่างอาจเป็นเทคโนโลยีหรือเครื่องมือที่คนอื่นหรือเอกชนอื่นพัฒนาหรือผลิตขึ้น แต่ เทคโนโลยีและเครื่องมือหลายอย่างเป็นเทคโนโลยีและเครื่องมือที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นเพื่อนำ มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยตนเองหรือโดยความร่วมมือของสมาชิกวิชาชีพสาขาอื่น สมาชิกวิชาชีพจึงต้องพัฒนาตนเองและศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหรือร่วมศึกษากับสมาชิกวิชาชีพคนอื่น ๆ หรือสาขาอื่นอย่างต่อเนื่อง

5. สมาชิกวิชาชีพรักษาและยึดมั่นผลประโยชน์ของผู้รับบริการว่าสำคัญที่สุด ผู้ประกอบ วิชาชีพควรยอมรับผลประโยชน์ของผู้เรียน ทุ่มเท เสียสละ และอุทิศตนเพื่อผู้เรียน และเป็น แบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ

6. สมาชิกวิชาชีพได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากการประกอบวิชาชีพตามระดับความ เป็นมืออาชีพ ผู้ที่มีความชำนาญการหรือเชี่ยวชาญสูงกว่าย่อมได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เช่น เงินเดือน หรือเงินค่าวิทยฐานะสูงกว่าสมาชิกวิชาชีพที่มีความชำนาญการหรือเชี่ยวชาญในการประกอบ วิชาชีพน้อยกว่า

วิชาชีพ จึงหมายถึงอาชีพที่ใช้ความรู้และความจริงในการทำงาน นอกจากนั้นผู้ประกอบ วิชาชีพยังต้องค้นหาความรู้และความจริงเกี่ยวกับอาชีพของตนไม่มีวันจบสิ้น ต้องค้นหาวิธีค้นหา ความรู้และความจริง และวิธีประดิษฐ์คิดค้นความรู้และความจริงและยังต้องสร้างความรู้และความจริง ขึ้นมาใหม่ (Reconstruction of Knowledge) ผู้ประกอบวิชาชีพทำงานโดยใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี ไม่ทำงานปากเปล่าหรือมือเปล่า

เมื่อวิชาชีพเป็นอาชีพที่ต้องใช้ความรู้และความจริงในการทำงาน คนที่ประกอบวิชาชีพจึง ต้องมีความรู้และความจริงเกี่ยวกับอาชีพของตน ต้องรู้วิธีค้นหาความรู้และความจริง สามารถประดิษฐ์ คิดค้นวิธีค้นหาความรู้และความจริง สามารถค้นหาความรู้และความจริงใหม่ และต้องสร้างความรู้และ ความจริงขึ้นมาใหม่อย่างต่อเนื่อง

อาชีพแพทย์เป็นอาชีพที่คนทั่วไปยอมรับว่าเป็นวิชาชีพมาช้านาน เพราะแพทย์ส่วนใหญ่ (อาจจะเกือบร้อยเปอร์เซ็นต์) ต้องใช้ความรู้ขั้นสูงในการทำงาน ต้องมีความรู้เกี่ยวกับเชื้อโรค (ที่ค้นพบแล้วมีมากมายหลายแสนชนิดและที่ยังค้นไม่พบอีกหลายแสนชนิด) มีความรู้เกี่ยวกับสรีระ ของมนุษย์ (ซึ่งขณะนี้พบว่าประกอบด้วย ระบบต่าง ๆ ทั้งระบบใหญ่ ๆ ระบบย่อย ๆ ระบบจิ๋ว ๆ หลาย แสนล้านระบบ) มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการค้นหาเชื้อโรคในสรีระมนุษย์ (อาจใช้เครื่องมือแพทย์ ทั้ง

สามารถใช้เครื่องมือแพทย์ตรวจวัดและบอกจุดหรือสถานที่ในสรีระมนุษย์ที่เชื้อโรคนิคนิ่งหรือหลาย ๆ ชนิดไปแฝงตัวอยู่ มีความรู้เกี่ยวกับวิธีนำเชื้อโรคนั้น ๆ ออกมาจากสรีระหรือกำจัดเชื้อโรคให้ดับสูญ ณ จุดนั้น สามารถประคิษฐ์คิดค้นวิธีค้นหาเชื้อโรควิธีใหม่ สามารถนำเชื้อโรคออกจากร่างกายมนุษย์ได้จริง เมื่อมีเชื้อโรคนิคนิ่งระบาดมาสู่ชุมชน แพทย์ก็สามารถตรวจค้นและแจ้งแก่ชุมชนได้ว่าเชื้อโรคที่ระบาดมาใหม่นั้นเป็นเชื้อโรคนิคนิ่งใด สามารถสร้างและกำจัดเชื้อโรคได้ สามารถบริหารจัดการเชื้อโรคคือสามารถทำให้เชื้อโรคปฏิบัติตามคำสั่งของแพทย์ได้ นอกจากนั้นยังรู้วิธีสร้างสรีระและระบบใหญ่ ๆ ย่อย ๆ จี๋ว ๆ ในสรีระ สามารถสร้างระบบใหญ่ ๆ ย่อย ๆ และจี๋ว ๆ ในสรีระหรือสร้างมนุษย์ที่มีรูปร่าง ความรู้ความสามารถ พฤติกรรม ค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิมได้ และที่สำคัญแพทย์แต่ละคนทุ่มเท มุ่งมั่น อุทิศตนในการดูแลรักษาคนไข้ของตนอย่างเต็มที่และเต็มความสามารถโดยไม่เลือกเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ แพทย์แต่ละคนรักษาจรรยาบรรณแพทย์อย่างเคร่งครัด

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับเชื้อโรค สรีระ และสามารถกำจัดเชื้อโรคไปจากสรีระได้ นักเรียนแพทย์ต้องใช้เวลาศึกษาเป็นเวลายาวนาน ส่วนใหญ่จะใช้เวลาศึกษาเป็นเวลาประมาณ 6 ปี หลังสำเร็จชั้น ม.6 จึงจะสำเร็จการศึกษา นักศึกษานักแพทย์ต้องศึกษาทั้งจากผู้รู้และจากการค้นคว้าด้วยตนเอง ฝึกคิดหา ฝึกผ่าตัด ฝึกวินิจฉัยโรค ฝึกใช้เครื่องมือผ่าตัดและเครื่องมือวินิจฉัยโรคที่ซับซ้อนสูง ๆ ฝึกปฏิบัตินำเชื้อโรคออกจากสรีระให้เกิดความชำนาญ และสามารถนำเชื้อโรคออกจากสรีระได้จริง (ซึ่งแพทย์แทบทุกคนทำได้) จึงทำให้ประชาชนทั่วไปยอมรับ ไว้วางใจ ยกย่องแพทย์ แม้ว่าจะนำเงินภาษีประชาชนมาจ่ายเป็นค่าตอบแทนให้แพทย์สูง ๆ ประชาชนก็เต็มใจและยินดี นอกจากนั้น การที่เชื้อโรคมีการวิวัฒนาการตนเองอย่างต่อเนื่อง สรีระมนุษย์ก็วิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เทคนิควิธีค้นหาเชื้อโรคก็วิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ยาที่ใช้กำจัดเชื้อโรคและเทคนิควิธีกำจัดเชื้อโรคก็วิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง แพทย์จึงต้องเรียนรู้หรือสร้างความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อย่างต่อเนื่องเช่นกัน อาชีพแพทย์จึงได้รับการยอมรับจากประชาชนว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง

อาชีพครูเป็นวิชาชีพหรือยัง?

ประชาชนต่างเห็นตรงกันว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความสำคัญเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคน จึงอยากเห็นอาชีพครูเป็นวิชาชีพ และอันที่จริง ประชาชนอยากให้อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงเหนือวิชาชีพแพทย์หรือวิชาชีพอื่น ๆ เพราะถ้าอาชีพครูได้รับการพัฒนาเป็นวิชาชีพชั้นสูงเมื่อใด ประชาชนโดยเฉพาะลูกหลานของพวกเราก็จะได้ประโยชน์อย่างใหญ่หลวงจากการเป็นวิชาชีพชั้นสูงของอาชีพครู เยาวชนและลูกหลานของพวกเราก็จะได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ พัฒนาได้อย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย (Physical) อารมณ์ (Emotional) สังคม

วิชาชีพครูจะได้รับการยอมรับว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูงก็ต่อเมื่อครูทั้งหลายประกอบอาชีพโดยใช้ความรู้หรือใช้วิชาชั้นสูง เช่นเดียวกับแพทย์ นั่นก็คือ ครูต้องรู้เนื้อหาสาระ (Subject content) ในวิชาที่ตนเองสอนเป็นอย่างดี รู้ละเอียด รู้อย่างถูกต้อง รู้ที่ไปที่มาของความรู้ รู้การเปลี่ยนแปลงของความรู้ รู้ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ในสาขาของคนในแต่ละวัน คล้าย ๆ กับที่แพทย์รู้จักเชื้อโรค ครูต้องรู้วิธีสร้างความรู้ (Knowledge reconstruction) และสามารถสร้างความรู้ใหม่ได้ (Innovation) และสร้างความรู้อย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับที่แพทย์รู้จักและสามารถกำจัดเชื้อโรคนิวโมเนีย ครูต้องรู้วิธีการทำงานของสมอง (Brain-based learning) รู้ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และรู้วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนอย่างละเอียด (Intelligence and Native ability) มีเครื่องมือตรวจวัดได้อย่างแม่นยำว่าเมื่อนักเรียนเรียนผ่านไปหนึ่งชั่วโมง นักเรียนเรียนรู้และจดจำศัพท์ใหม่ สูตรใหม่ ทฤษฎีใหม่ได้อย่างถูกต้อง จำนวนเท่าใด ไขประสาทส่วนที่รับเอาความรู้ใหม่เข้ามาเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร เช่นเดียวกับที่แพทย์รู้สรีระของมนุษย์หรือคนไข้ ครูต้องรู้วิธีการถ่ายทอดเนื้อหา (Teaching methodologies) แต่ละวิชา เป็นต้นว่า คณิตศาสตร์ คนตรี กีฬา ฯลฯ ต้องสามารถเลือกวิธีถ่ายทอดให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและสไตล์การเรียนรู้ที่หลากหลาย (Learning styles) ของผู้เรียนแต่ละคน ต้องทำให้ผู้เรียนเรียนรู้เนื้อหาได้โดยง่ายในเวลาอันสั้น สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้ครบถ้วนตามมาตรฐานของหลักสูตร สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เช่นเดียวกับที่แพทย์รู้และสามารถรักษาโรคได้สำเร็จ ครูต้องสามารถวิจัยเพื่อปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระของหลักสูตร สามารถวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อ ตำราเรียน หรือเครื่องมือการเรียนรู้ชนิดใหม่สำหรับผู้เรียนแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม สามารถสร้างเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ชนิดใหม่ที่สามารถวัดและชี้บอกความสนใจความถนัดของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างถูกต้องแม่นยำ สามารถสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อชี้แนะเพื่อนครูเกี่ยวกับวิธีสอน วิธีเรียน และสื่อที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน รู้วิธีปรับเปลี่ยนหรือเปลี่ยนแปลงความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน และรู้ปริมาณความรู้ที่นักเรียนแต่ละคนเรียนรู้แล้ว เช่นเดียวกับที่แพทย์คิดค้นเครื่องมือชนิดใหม่เพื่อตรวจหาเชื้อโรค คิดค้นเครื่องมือผ่าตัดชนิดใหม่ คิดค้นตัวยาชนิดใหม่เพื่อหยุดการเติบโตของเซลล์มะเร็ง ในกรณีที่ผู้เรียนมีปัญหาการเรียนรู้อย่างรุนแรง และต้องการความช่วยเหลือจากครูเป็นพิเศษ ครูก็มีวิธีสอนพิเศษและเร่งด่วนเพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ทันนักเรียนทั่วไป คล้าย ๆ กับห้องรักษาผู้ป่วยฉุกเฉินของโรงพยาบาล ฯลฯ และที่สำคัญ ครูต้องทำตนให้เป็นแบบอย่างทั้งในด้านความดี ความเก่ง และความสุขแก่ผู้เรียนจึงจะทำให้วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงตามที่หลาย ๆ ฝ่ายปรารถนา

ถ้าครูประกอบวิชาชีพของคนได้ดังที่วาดฝันไว้ข้างต้น คนไทยคงเต็มใจ ยินดีและพร้อมที่จะจ่ายภาษีสูงขึ้นเพื่อนำมาจ่ายเป็นเงินเดือนหรือค่าตอบแทนสูง ๆ ให้แก่ครู

๗. วันนี้ วิชาชีพครูถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยหมวด 7 ของ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 บัญญัติให้กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้มีระบบ กระบวนการผลิต และการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากร

หน้าที่กำหนดมาตรฐาน ออกและเบิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพให้องค์กรกลางในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู ให้มีกฎหมายว่าด้วยเงินเดือนครู ค่าตอบแทน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ของครู ให้มีการพัฒนาอาจารย์ และให้ระดมทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษา

ท.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มุ่งมั่น ตั้งใจ และอยากเห็นอาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง เมื่อเป็นเช่นนี้ ฝ่ายผลิตครูก็ต้องผลิตให้ได้มาตรฐานสูง เหมาะสมกับความเป็นวิชาชีพชั้นสูง นั่นก็คือ ทำให้บัณฑิตครูศาสตร์แต่ละคนมีความรู้สูง และพัฒนามาตรฐานความรู้และมาตรฐานการปฏิบัติงานของตนให้สูงขึ้น ๆ ไม่มีวันจบสิ้น ทำให้บัณฑิตครูศาสตร์คิดตาม ศึกษา ค้นหากความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ ทั้งความรู้ทางคณิตศาสตร์ ภาษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ คุณธรรม จริยธรรม เศรษฐศาสตร์ คณิตศาสตร์ สุขภาพ อนามัย ฯลฯ ทั้งความรู้ที่เกิดขึ้นในประเทศและที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ ทำให้บัณฑิตครูศาสตร์สร้างความรู้ที่จะนำมาใช้สอนผู้เรียนเพิ่มเติมจากที่มีอยู่หรือเคยใช้ อยู่เดิมอย่างต่อเนื่อง ทำให้บัณฑิตครูศาสตร์รู้เนื้อหาสาระที่ตนสอน รู้ว่าทำไมความจริงเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ตนสอนจึงเป็นอย่างนั้น รู้ที่ไปที่มาของเนื้อหาสาระ รู้วิธีสร้างเนื้อหาสาระและวิธีเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระ ทำให้บัณฑิตครูศาสตร์สร้างและเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระได้ ฯลฯ และที่สำคัญเมื่อออกไปประกอบวิชาชีพแล้วก็สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

กฎหมายบัญญัติให้อาชีพครูเป็นวิชาชีพแล้ว แต่ครูปฏิบัติตนได้ตรงตามคุณลักษณะ สมรรถนะ และพฤติกรรมของสมาชิกวิชาชีพหรือยัง คณะครูศาสตร์ผลิตบัณฑิตครูศาสตร์ให้มีคุณลักษณะ สมรรถนะ และพฤติกรรมดังกล่าวหรือยัง กระบวนการใช้ครูเอื้อ ให้ครูรักษาคุณลักษณะ สมรรถนะ หรือพฤติกรรมที่สังคมปรารถนาหรือยัง คำตอบสำหรับคำถามเหล่านี้ยังอยู่ในความสงสัยของหลาย ๆ ฝ่าย

คณะครูศาสตร์ผลิตครูได้ตรงตามคุณลักษณะของสมาชิกวิชาชีพหรือยัง

ถ้าพวกเขาอมรับความจริง เราคงตอบตรงกันว่าคณะครูศาสตร์ยังไม่สามารถผลิตครูให้มีคุณลักษณะครบถ้วนดังที่ Piaget (อ้างใน Hoy and Miskel: 2001) หรือ Fullan (2005) กล่าวถึงข้างต้น มูลเหตุของความไม่สำเร็จอาจมาจากหลายอย่าง

ในระบบการผลิตใด ๆ คุณภาพของผลผลิตจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับตัวป้อนเข้า (Inputs) กระบวนการผลิต (Production Process) ผลผลิต (Outputs) โดยเฉพาะความชัดเจนเกี่ยวกับคุณลักษณะของผลผลิตของผู้ผลิต และบริบทของการผลิต (Context or Environments)

ณ วันนี้ ตัวป้อนเข้าของระบบการผลิตครู โดยเฉพาะนักเรียนที่จบ ม.6 และสมัครเข้าเรียนครูมีคุณภาพต่ำ นักเรียนชั้นเยี่ยมของประเทศที่จบ ม.6 แล้วสมัครเข้าเรียนครูมีเพียงน้อยนิด หรืออาจไม่มีเลย สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญยิ่งของระบบการผลิตครูจึงเป็นคุณภาพของนักเรียนครู

หลายคนอาจบอกว่าคุณภาพของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ ก็เป็นตัวป้อนเข้าที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตครุศาสตร์เช่นกัน มีคณาจารย์ของคณะครุศาสตร์เพียงไม่กี่คนที่เคยเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นเยี่ยมของประเทศ นอกจากศักยภาพที่มีติดตัวมาแต่เกิด (Native ability) ที่ค่อนข้างดียกว่าคณาจารย์ของคณะวิชาอื่นแล้ว ผู้เขียนยังสงสัยในความรู้ สมรรถนะ และพฤติกรรมของคณาจารย์คณะครุศาสตร์บางท่านว่ามีมากน้อยเพียงใดในเรื่องต่อไปนี้ (1) รู้เนื้อหาสาระของวิชาที่สอนเป็นอย่างดี รู้ที่ไปที่มาของเนื้อหาสาระ รู้ว่าทำไมหลักการหรือทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงเป็นอย่างนี้ (2) รู้วิธีการวิจัยที่นำมาสู่การค้นพบเนื้อหาสาระเหล่านี้ (3) รู้เทคนิควิธีใหม่ ๆ ในการค้นหาความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาและสาระของวิชาที่สอน (4) ค้นพบความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิชาชีพ ประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ทั้งในส่วนที่เป็นหลักสูตร สื่อ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา เทคนิควิธีสอน เทคนิคการสร้างข้อทดสอบ การบริหารจัดการ ชั้นเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ฯลฯ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนานักเรียนครูให้พัฒนาเต็มตามศักยภาพได้โดยง่ายและในเวลาอันสั้น (5) ค้นคว้าหาความรู้และประดิษฐ์สื่อ หรือสิ่งประดิษฐ์ทางการศึกษาด้วยตนเองและอย่างค่อเนื่อง (6) มีเครื่องมือวัดความสามารถในการทำงานของสมอง เครื่องมือวัดความสนใจ ความถนัดนักเรียนครูแต่ละคน (7) รู้ความสนใจ ความถนัดของนักเรียนครูแต่ละคน (8) เตรียมการเป็นอย่างดีก่อนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนักเรียนครู (9) พัฒนาตนเองเพิ่มเติมอย่างค่อเนื่องโดยไม่ต้องรอให้กมลบัคสังการ (10) เป็นแบบอย่างให้แก่นักเรียนครูทั้งด้านความดี ความเก่ง และความสุข เป็นต้น

ตัวป้อนเข้าอื่น ๆ ของระบบการผลิตครู เป็นต้นว่า งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการเรียน สถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ อาจมีปัญหาอยู่บ้าง แต่เมื่อเทียบกับคุณภาพของนักเรียนครูและคุณภาพของคณาจารย์คณะครุศาสตร์แล้วนับว่าเป็นปัญหาน้อยกว่า

คณาจารย์คณะครุศาสตร์อาจบอกว่า Production Process ของตนค่อนข้างมีคุณภาพ เพราะ (1) มีหลักสูตรการผลิตครูหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้ครูแต่ละทศวรรษ (2) กิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนานักเรียนครูสอดคล้องกับความสนใจและความถนัดนักเรียนครูแต่ละคน (3) สื่อเพียงพอ น่าสนใจ ทันสมัย เร้าใจ หลากหลายและสอดคล้องกับสไตล์การเรียนรู้ของนักเรียนครู (4) วัดความสนใจ ความถนัด นักเรียนครูแต่ละคนก่อนดำเนินการสอน (5) นักเรียนครูแต่ละคนเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างค่อเนื่อง (6) นักเรียนครูได้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้ฝึกผลิตสื่อ ได้ฝึกวิเคราะห์ปัญหาในการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานการณ์จริง ได้ฝึกวิเคราะห์ปัญหาการสอนและปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยี ได้ฝึกออกข้อสอบและวิเคราะห์ข้อสอบ ได้ทดลองปฏิบัติการสอนภายใต้การกำกับดูแลหรือนิเทศอย่างใกล้ชิดและจริงจังของคณาจารย์หรือครูชำนาญการหรือครูเชี่ยวชาญจนเกิดความชำนาญ เช่นเดียวกับการฝึกอินเทิร์นของนักเรียนแพทย์ (7) นักเรียนครูแต่ละคนได้คิด ได้ทำ ได้แก้ปัญหา ได้สร้างความรู้เพิ่มเติมระหว่างเรียน (8) นักเรียนครูแต่ละคนได้ทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความรัก ความขยัน ความทุ่มเท เกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู

และก่อให้เกิดความภูมิใจที่ได้เป็นนักเรียนครู (9) นักเรียนครูแต่ละคนได้ทำกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพ (10) กิจกรรมการวัดและประเมินผลนักเรียนครู ที่ตรง เชื่อถือได้ (Valid and reliable)

คณบดีคณะครุศาสตร์อาจบอกว่าฝ่ายบริหารได้จัดสรรงบประมาณเพื่อการผลิตครูเหมาะสมดีแล้ว ได้จัดสรรงบประมาณสอดคล้องกับเป้าหมายการผลิตครู ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงการเพื่อพัฒนาความดีของนักเรียนครูอย่างเหมาะสม ได้จัดสรรงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาความเก่งและการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักเรียนครูอย่างเพียงพอ ได้ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมสวัสดิการของคณาจารย์ในระดับรองลงไป แต่ในสิ่งที่เกิดขึ้นจริง คณบดีทุกคนได้ดำเนินการตามนี้หรือไม่

คณบดีคณะครุศาสตร์อาจบอกว่าคณบดีมีคุณลักษณะผู้นำและสามารถสร้างภาวะผู้นำในคณะได้อย่างดีเยี่ยม มีการกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายความสำเร็จในแต่ละปีชัดเจนและเป็นไปได้ สามารถนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่คณาจารย์และคณะครุศาสตร์อย่างค่องเนื่อง คณาจารย์ทุ่มเท เสียสละ และอุทิศตนด้วยความเต็มใจเพื่อให้เป้าหมายของคณะบรรลุ นักเรียนครูมีความสุขในการเรียนและภาคภูมิใจในคณาจารย์ สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนครูทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางอารมณ์ ทางสังคม ทางจิตใจ และทางสติปัญญาเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (Conductive physical, emotional, social, spiritual, and intellectual learning environments) นักเรียนครูทุกคนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและพัฒนาตนเองอย่างค่องเนื่อง วัฒนธรรมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของนักเรียนครูได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตนักเรียนครู

ณ วันนี้ หลายคนยังสงสัยในประสิทธิผลและประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตครู

ในด้านผลผลิต คณาจารย์มีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะ สมรรถนะ และพฤติกรรมของบัณฑิตชัดเจนมากน้อยเพียงใด คุณลักษณะ สมรรถนะ และพฤติกรรมด้าน Physical, intellectual, social, emotional, and spiritual development ของบัณฑิตจะต้องเป็นอย่างไร คณาจารย์สามารถหล่อหลอมบัณฑิตให้มีคุณลักษณะ สมรรถนะ และพฤติกรรมตรงตามที่สถานศึกษาและสังคมต้องการหรือไม่ บัณฑิตครูมีคุณลักษณะ สมรรถนะ และพฤติกรรมของสมาชิกวิชาชีพครบถ้วนหรือไม่

ถ้าให้ผู้ปกครองหรือประชาชนเป็นผู้ตอบ หลาย ๆ คนคงตอบว่าบัณฑิตของคณะครุศาสตร์เป็นจำนวนมากหรืออาจส่วนใหญ่ยังไม่มีคุณลักษณะ สมรรถนะ และพฤติกรรมดังที่เราปรารถนา

สภาพแวดล้อมของการผลิต (Context or Environment) ก็เป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งของระบบการผลิตครู กฎหมาย เกี่ยวกับการผลิต การใช้ การพัฒนา และการกำกับดูแลครูไม่สามารถบังคับใช้ได้ผลตามเจตนารมณ์ของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายผลิตครูควรผลิตให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ครูทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ แต่ในความเป็นจริง กระทรวงศึกษาธิการก็ไม่สามารถเข้าไปกำกับดูแลการผลิตครูทั้งด้านปริมาณและคุณภาพได้ สภามหาวิทยาลัยของแต่ละแห่งมีความเป็นอิสระสูงมาก การผลิตครูที่ไม่ตรงกับความต้องการยังเกิดให้เห็นจนกลายเป็นเรื่องปกติ หน่วยงานที่

รับผิดชอบไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ กฎหมายบริหารงานบุคคลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนดสัดส่วนระหว่างครูกับนักเรียนไว้ชัดเจนแต่ฝ่ายบริหารก็ไม่สามารถจัดสรรครูตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนดได้ กฎหมายกำหนดให้สถานศึกษาบริหารโดยยึดโรงเรียนเป็นฐานแต่ฝ่ายบริหารก็ไม่สามารถลงโทษสถานศึกษาที่ไม่บริหารโดยยึดโรงเรียนเป็นฐานได้ เป็นต้น

ผู้เขียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการผลิตครูกับนักการศึกษาของหลายประเทศ ส่วนใหญ่เริ่มมีความคิดเห็นโน้มเอียงไปในทิศทางที่ว่าการผลิตครูและการผลิตแพทย์จะต้องดำเนินการในเชิงอนุรักษ์นิยม (Conservative Approach) มากกว่าการดำเนินการในเชิงเสรีนิยม (Liberal Approach) เพราะประเทศที่ผลิตครูในเชิงเสรีนิยมที่ให้อิสระเสรีแก่คณะครูศาสตร์และสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่งเป็นผู้กำหนดจำนวนรับนักเรียนครูและหลักสูตรการผลิตครูด้วยตนเองต่างประสบปัญหาในการจูงใจนักเรียนที่สำเร็จชั้น ม.6 ที่เยี่ยม ๆ มาเรียนครู ส่งผลต่อคุณภาพของบัณฑิตครู และคุณภาพการศึกษาของประเทศในที่สุด

เมื่อองค์ประกอบของระบบการผลิตครูประสบปัญหา ผลผลิต ของระบบซึ่งได้แก่บัณฑิตครูศาสตร์จึงมีคุณลักษณะไม่เป็นไปตามเป้าหมาย นั่นก็คือบัณฑิตครูศาสตร์จำนวนมากขาดคุณลักษณะ สมรรถนะ และพฤติกรรมบางอย่างที่จำเป็นสำหรับการเป็นสมาชิกวิชาชีพ บัณฑิตเป็นจำนวนมากหรืออาจส่วนใหญ่ขาดความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่จะนำไปสอน ขาดความรู้เกี่ยวกับที่ไปที่มาของเนื้อหาสาระ ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาสาระไม่สามารถปรับปรุงหรือสร้างวิธีการและเนื้อหาสาระเพิ่มเติมได้ ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ วิชาชีพครูจึงเป็นได้เพียงอาชีพครูแต่ไม่อาจเป็นวิชาชีพชั้นสูงได้ ทำอย่างไรจึงจะทำให้อาชีพครูกลายเป็นวิชาชีพครู?

วิชาชีพแพทย์หรือวิชาชีพอื่น ๆ สร้างความเป็นวิชาชีพให้แก่สมาชิกของตนในขั้นตอนของการผลิต นั่นก็คือคัดเลือกคนที่มีคุณภาพหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเยี่ยม ๆ มาเรียนแพทย์ จำกัดจำนวนนักเรียนแพทย์ที่จะรับในแต่ละปีการศึกษาให้เท่ากับจำนวนตามความต้องการของโรงพยาบาลหรือคลินิกในอีก 6 ปีข้างหน้า คัดเลือกบัณฑิตแพทย์ที่เก่ง ๆ ของแต่ละรุ่นไปเรียนต่อเพื่อให้กลับมาทำหน้าที่เป็นอาจารย์แพทย์ จัดขนาดของห้องเรียนให้พอเหมาะไม่ให้จำนวนนักเรียนแพทย์ต่อห้องมากเกินไป จัดห้องปฏิบัติการให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอุปกรณ์ที่ทันสมัย เพียงพอ มีหอพักให้นักเรียนแพทย์ได้อยู่อาศัยระหว่างเรียนอย่างสะดวกสบาย นักเรียนแพทย์ได้ปฏิบัติจริง ทำจริงภายใต้การควบคุมดูแลอย่างจริงจังของคณาจารย์แพทย์ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วบัณฑิตแพทย์ทุกคนมีงานทำ มีรายได้พอให้ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี โรงเรียนแพทย์หรือคณะแพทยศาสตร์ปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้เกี่ยวกับการผลิตอย่างต่อเนื่อง ประสานและควบคุมสภาพแวดล้อมของการผลิตที่เอื้อให้ระบบการผลิตเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ให้ได้สมาชิกวิชาชีพที่มีคุณภาพสูง เป็นคุณภาพที่คงทน ไม่อ่อนไหวตามกระแสโดยไม่มีเหตุผล จนทำให้คุณลักษณะของความเป็นวิชาชีพชั้นสูงต้องลดต่ำลง คือบัณฑิตแพทย์

ทุกคนหรือเกือบทุกคนเป็นคนดีอย่างยั่งยืน เก่งอย่างยั่งยืน และมีความสุขในการทำงานและการดำรงคนในสังคมอย่างยั่งยืน

อาชีพครูจะเป็นวิชาชีพได้ก็ต่อเมื่อเราปรับปรุงพัฒนาระบบการผลิต และระบบการควบคุม กำกับดูแล ขกของผู้ประกอบการวิชาชีพครูให้มีประสิทธิผล

นั่นก็คือ เราต้องคัดเลือกคนชั้นเยี่ยมมาเรียนครู จำกัดจำนวนนักเรียนครูที่จะรับในแต่ละปีตามความต้องการของโรงเรียนภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คัดเลือกคนชั้นเยี่ยมมาเป็นคณาจารย์ จัดขนาดของห้องเรียนให้พอเหมาะ ให้นักเรียนครูได้เรียนโดยใช้เครื่องมือและเทคโนโลยี ให้ได้ฝึกวิเคราะห์ผู้เรียนให้ได้ทดลองเลือกหลักสูตร ที่อ กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่ตนจะไปสอน ให้ได้ฝึกปฏิบัติการสอนและการดูแลนักเรียนจริง ให้นักเรียนครูได้ลงมือปฏิบัติการสอนจริงภายใต้การควบคุมกำกับอย่างแท้จริงของคณาจารย์ ให้บัณฑิตครูสามารถพัฒนาผู้เรียนได้ดีกว่าผู้ที่ไม่ได้ผ่านกระบวนการผลิตครูอย่างเข้มข้น จัดให้มีหอพักให้นักเรียนครูพักอาศัยระหว่างเรียน ให้นักเรียนครูได้ทำกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทั้งในชั้นเรียนและนอกห้องเรียน ให้นักเรียนครูได้ทำกิจกรรมบำเพ็ญคนให้เป็นประโยชน์เพื่อส่วนรวม ให้นักเรียนครูมีจิตสาธารณะ ป้องกันไม่ให้คนที่ไม่เก่งมาเรียนครู ให้นักเรียนครูเกิดความรู้สึกรู้สึกว่าพวกตนเป็นกลุ่มคนชั้นเยี่ยมของประเทศ ให้เกิดความรู้สึกรู้สึกว่าพวกตนต้องรับผิดชอบต่อความมั่งคั่งหรือล้มเหลวของประเทศฯ ให้ประชาชนและสังคมยอมรับว่าถ้าไม่ได้เรียนครูแล้วอย่าไปเป็นครู ให้ผู้ปกครองเห็นตรงกันว่าอย่าได้คิดส่งลูกหลานไปเรียนหนังสือกับคนที่ไม่สำเร็จทางครู เช่นเดียวกับความรู้สึกรู้สึกที่คนทั่วไปมีต่อแพทย์ และที่สำคัญ เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว บัณฑิตครูศาสตร์ทุกคนต้องมีงานทำ มีรายได้พอให้ดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี ได้รับการยกย่อง นอกจากนั้น คณะครูศาสตร์ก็มีการปรับปรุงพัฒนากระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่อง ปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานและตัวบ่งชี้เกี่ยวกับบัณฑิตครู และปรับสภาพแวดล้อมของระบบการผลิตครู เพื่อให้บัณฑิตครูศาสตร์มีคุณลักษณะ สมรรถนะ เจตคติ และพฤติกรรมตามที่องค์กรวิชาชีพระดับประเทศ (คุรุสภา) กำหนด ให้บัณฑิตครูศาสตร์ปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความรู้หรือวิชา ให้บัณฑิตครูศาสตร์มีคุณลักษณะ สมรรถนะ เจตคติ และพฤติกรรมที่คงทน เช่นเดียวกับบัณฑิตแพทย์

นอกจากนั้นเราต้องปรับปรุงพัฒนาระบบการออกและเพิกถอนใบอนุญาต ระบบการกำกับดูแล ขกของผู้ประกอบการวิชาชีพให้มีประสิทธิผล ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อให้สมาชิกวิชาชีพชั้นสูงรักษาคุณลักษณะของความเป็นวิชาชีพชั้นสูงดังที่กล่าวถึงข้างต้นไว้ไม่ให้เสื่อมคลาย

ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพครู ควรเป็นอย่างไร

หากพิจารณาจากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของระบบการผลิตครูของไทยในปัจจุบันทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับตัวป้อนเข้าของระบบการผลิต กระบวนการผลิต บัณฑิตครู และสภาพแวดล้อมของการผลิตครู ประกอบกับบทเรียนในการผลิตครูของหลายๆ ประเทศทั้งในยุโรป

อเมริกาเหนือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และประเทศแถบสแกนดิเนเวียแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาวิชาชีพครูที่เหมาะสมกับบริบทของไทยในขณะนี้ มี 2 ยุทธศาสตร์ คือ

- 1) การให้ทุนและจำกัดจำนวนนักเรียนครูที่จะรับเข้าศึกษาในแต่ละปี และ
- 2) การจัดหลักสูตรฝึกอบรมครูที่ตรงกับภารกิจแต่ละวันของครู

1. การให้ทุนและจำกัดจำนวนนักเรียนครูที่จะรับเข้าศึกษาในแต่ละปี

จากความเป็นอิสระของสภามหาวิทยาลัยแต่ละแห่ง ทางเลือกที่จะทำให้คณะครุศาสตร์รับนักเรียนครูตามจำนวนที่ผู้ใช้ครูต้องการ ต้องกระทำด้วยการให้ทุนแก่นักเรียนครู โดยจำนวนทุนประเภทของทุน และสาขาวิชาเอกที่กระทรวงศึกษาธิการจัดสรรให้แต่ละปี ต้องเท่ากับจำนวนครูที่หน่วยงานผู้ใช้ครูจะต้องบรรจุในอีก 5 ปีข้างหน้า ซึ่งจากตัวเลขประมาณการความต้องการครูขณะนี้ เชื่อว่าถ้ากระทรวงศึกษาธิการให้ทุนนักเรียนครูในปีการศึกษา 2542 จำนวนประมาณ 7,000 ทุน และปีต่อ ๆ ไป อีกปีละประมาณ 7,000 ทุน สถาบันผลิตครูก็จะผลิตครูนักเรียนทุนได้ตรงตามจำนวนที่หน่วยงานผู้ใช้ครูต้องการ ในการให้ทุนนักเรียนครูดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการก็จะใช้งบประมาณเพื่อเป็นทุนนักเรียนครูในปีแรกเพียง 700 ล้านบาท (ทุนละ 100,000 บาทต่อปี) ปีที่ 2, 3, 4 และปีที่ 5 กระทรวงศึกษาธิการก็จะใช้งบประมาณเพียงปีละ 3,500 ล้านบาท นักเรียนทุนเหล่านี้เมื่อสำเร็จการศึกษาก็ให้บรรจุเป็นครูได้โดยการคัดเลือก ไม่ต้องสอบคัดเลือกอีก และถ้ารวมงบประมาณเพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมระหว่างเรียน กิจกรรมส่งเสริมความชำนาญการ ความชำนาญการพิเศษ ความเชี่ยวชาญและความเชี่ยวชาญพิเศษ ทางการสอนภายหลังการออกไปปฏิบัติหน้าที่ และกิจกรรมยกย่องเชิดชูบัณฑิตครูกลุ่มดังกล่าวภายหลังการออกไปปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่องอีกปีละประมาณไม่เกิน 100 ล้านบาท ก็จะทำให้กระทรวงศึกษาธิการจำกัดจำนวนเรียนครูได้ในที่สุด คณะครุศาสตร์ก็จะได้แต่นักเรียนเยี่ยม ๆ มาเรียนครู นักเรียนครูเหล่านี้ก็จะเดินไปไหนมาไหนในมหาวิทยาลัยด้วยความภาคภูมิใจและสง่างาม

เพื่อให้ได้บัณฑิตครูที่มีคุณภาพสูง กระทรวงศึกษาธิการต้องบริหารทุนนักเรียนครูให้ได้ บัณฑิตครูที่มีคุณลักษณะ สมรรถนะตรงตามความต้องการของผู้ใช้ครู ต้องเอาความต้องการของผู้ใช้ครูเป็นใหญ่ เฉพาะสถาบันผลิตครูที่สามารถผลิตครูได้คุณภาพสูง ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ครู และปฏิบัติตามเงื่อนไขคุณภาพเท่านั้น จึงจะได้รับการจัดสรรโควตานักเรียนทุน

เพื่อให้หน่วยงานทางการศึกษาบรรจุนักเรียนทุนได้โดยไม่ต้องสอบคัดเลือก กระทรวงศึกษาธิการควรเสนอแก้กฎหมายเพื่ออนุญาตให้หน่วยงานทางการศึกษาบรรจุบัณฑิตครูที่เป็นนักเรียนทุน ให้หน่วยงานผู้ใช้ครูทั้งหลายบรรจุนักเรียนครูที่ได้รับทุนภายใต้โครงการ โดยการคัดเลือก ทั้งนี้ให้รวมถึงหน่วยงานผู้ใช้ครูของรัฐและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย

นอกจากนั้นต้องปรับปรุงกฎหมายให้นักเรียนทุนที่สำเร็จหลักสูตรการผลิตครูประถมศึกษา ได้รับใบอนุญาตประกอบการสอนในระดับประถมศึกษา ส่วนนักเรียนทุนที่สำเร็จหลักสูตรการผลิตครูคณิตศาสตร์ เคมี ชีวะ ฟิสิกส์ ภาษาไทย ฯลฯ ในระดับมัธยมศึกษา ก็ให้ได้รับใบอนุญาตประกอบการสอนคณิตศาสตร์ เคมี ชีวะ ฟิสิกส์ หรือภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตามแต่กรณี

เพื่อให้หน่วยงานผู้ใช้ครูได้ครูที่มีคุณสมบัติตรงตามที่ตนเองต้องการ หน่วยงานผู้ผลิตครูควรแยกการผลิตครูที่จะไปทำการสอนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาออกจากกัน หลักสูตรและพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาของนักเรียน 2 กลุ่มแตกต่างกันอย่างชัดเจน ครูที่สอนในระดับประถมศึกษาควรมีความรู้กว้างในหลาย ๆ วิชา หลักสูตรผลิตครูระดับประถมศึกษาควรเน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ให้มีทักษะทางภาษา คณิตศาสตร์เบื้องต้น และให้มีรู้และทักษะในวิชาอื่น ๆ อย่างกว้าง ๆ นอกจากนี้ก็ทำหน้าที่เป็นครูประจำห้องเรียน หรือ Classroom Teacher ได้ ในขณะที่ครูที่จะสอนระดับมัธยมศึกษาต้องมีความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง เช่น ต้องรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ประวัติศาสตร์ คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี หรือเศรษฐศาสตร์อย่างลึกซึ้ง นอกจากนั้น พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และจิตใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ซับซ้อน การผลิตครูระดับมัธยมศึกษาจึงต้องผลิตให้มีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ต้องผลิตครูที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้านแต่ละวิชา ครูในระดับชั้นมัธยมศึกษาจึงต้องเป็นครูประจำวิชาหรือประจำด้าน เช่น ครูฟิสิกส์ ครูเคมี ครูคณิตศาสตร์ ครูแนะแนว เป็นต้น

กระบวนการผลิตครูต้องเน้นการปฏิบัติจริง ทดลองจริง เหมือนอย่างการอินเทิร์นของนักศึกษาแพทย์ ณาจารย์ต้องให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติการสอนอย่างแท้จริง ให้นักเรียนครูและคณาจารย์ได้ร่วมสังเกตและวิเคราะห์การสอนของครูแห่งชาติ ครูดีเด่น ครูต้นแบบ ครูของโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ครูของโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง ครูของโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ได้ร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมผู้เรียนในห้องเรียนแต่ละคน ได้ร่วมกันเสนอแนะทางปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับหลักสูตร การเตรียมการก่อนสอน สื่อ กิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารจัดการห้องเรียน การวัดและประเมินผลผู้เรียน การสอนซ่อมเสริม ทำอย่างนี้จนเกิดความชำนาญแล้วจึงให้ทดลองปฏิบัติการสอนจริง ให้คณาจารย์และเพื่อนนักศึกษาเข้าสังเกตการสอน ให้วิเคราะห์และเสนอแนะการปฏิบัติการสอน ให้ได้แก้ปัญหาทุกด้านเกี่ยวกับผู้เรียน ทั้งที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านจิตใจ ถ้าคณะครุศาสตร์ของสถาบันใดสถาบันหนึ่งไม่สามารถปรับปรุงกระบวนการผลิตที่รับประกันคุณภาพของบัณฑิตครูได้ กระทรวงศึกษาธิการก็ไม่ควรจัดให้นักเรียนทุนไปเรียนในคณะครุศาสตร์นั้น ๆ ซึ่งในที่สุด คณะครุศาสตร์นั้นก็จะมีเขาและปิดตนเองไปในที่สุด

ในระหว่างเรียน คณะครุศาสตร์ต้องดำเนินการให้นักเรียนทุนได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมเป็นพิเศษ ให้นักเรียนทุนทุกคนตระหนักและถ้อยมั่นในผลประโยชน์ส่วนรวมเหนือประโยชน์ส่วนตัว ต้องซื่อสัตย์ ต้องประหยัด ต้องรู้รักสามัคคี ต้องมีเมตตา กรุณาสูง ต้องส่งเสริมคนดีให้บริหารบ้านเมือง ต้องจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุนตระหนักในความอยู่รอดร่วมกันของคนในชาติ ต้องจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนทุนมองเห็นประโยชน์ระยะยาวที่ยั่งยืนมากกว่าประโยชน์ระยะสั้นและไม่ยั่งยืน จัดให้นักเรียนทุนได้ประชุมสัมมนา ได้ศึกษาดูงานสำนักงาน

สมัยใหม่ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ได้ดูงานผลงานของปราชญ์ชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จ ได้ดูงานผลงานโครงการตามพระราชดำริ ได้ดูงานสถานสงเคราะห์คนชรา สถานบำบัดผู้ป่วยโรคเอดส์ บ้านเมตตา บ้านราชวิถี บ้านพักชาวสลัม ได้ดูงานโรงเรียนต้นแบบหรือโรงเรียนดีเด่นด้านต่าง ๆ ได้ดูงานโรงเรียนในประเทศมาเลเซียหรือสิงคโปร์ที่จัดการศึกษาได้ดี เป็นต้น

ภายหลังการบรรจุเข้ารับราชการครู กระทรวงศึกษาธิการต้องติดตามผลการปฏิบัติงาน นักเรียนทุนอย่างใกล้ชิด มีการคัดเลือกและยกย่องครูที่เคยเป็นนักเรียนทุนทุกปี นำผลงานเด่น ๆ ของอดีตนักเรียนทุนเหล่านี้มาเผยแพร่ทางรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ มีการประชุมสัมมนาประจำปี เชิญนักปราชญ์ทางการฝึกหัดครูและนักเรียนทุนที่มีผลงานเด่น ๆ มานำเสนอผลงานในที่ประชุมสัมมนา มีการจัดนิทรรศการผลงานนักเรียนทุนเหล่านี้ มีการถ่ายทอดสดออกอากาศประชุมสัมมนาทางโทรทัศน์ ทำให้นักเรียนทุนและครูที่เคยรับทุนภาคภูมิใจในความเป็นครู

ถ้าได้ดำเนินการอย่างนี้ เราก็จะได้แต่คนดี ๆ เข้ม ๆ มาเรียนครู ประเทศไทยก็จะมีครู เข้ม ๆ เพิ่มขึ้นปีละ 7,000 คน เป็นครูเข้ม ๆ ที่มีคุณลักษณะและพฤติกรรมของความเป็นสมาชิกวิชาชีพที่มั่นคงยั่งยืน ภายใน 15-20 ปี โรงเรียนในประเทศไทยก็จะมีแต่ครูเข้ม ๆ นักเรียนไทยและคนไทยในอนาคตก็จะมีแต่คนเข้ม ๆ ความสามารถในการแข่งขันของประเทศก็จะเพิ่มสูงขึ้น ความมีระเบียบวินัยของคนในชาติสูงขึ้น คุณธรรม จริยธรรมสูงขึ้น การลงทุนจากต่างประเทศก็จะเพิ่มมากขึ้น คุณภาพชีวิตของคนไทยก็จะดีขึ้น ๆ คนไทยก็จะพูดถึงอาชีพครูว่าเป็นวิชาชีพสำหรับคนชั้นเยี่ยม ตัวครูเองก็จะภูมิใจที่ได้เป็นสมาชิกของวิชาชีพชั้นเยี่ยม ต้องใช้ความรู้ชั้นสูงในการประกอบวิชาชีพ ที่สำคัญ ประเทศไทย ก็จะมีแต่คณะครุศาสตร์ที่เข้ม ๆ มีมาตรฐานการผลิตเข้ม ๆ เท่านั้น ที่มีนักเรียนครูเลือกไปเรียน เมื่อเรียนสำเร็จหลักสูตร บัณฑิตเหล่านั้นก็จะประกอบวิชาชีพชั้นสูงที่มีความซับซ้อนได้เป็นอย่างดี ซึ่งในที่สุดเราก็จะสามารถยกเลิกทุนสำหรับนักเรียนครูได้

2. การจัดทำหลักสูตรฝึกอบรมครูที่ตรงกับภารกิจแต่ละวันของครู

ในการแก้ปัญหาระยะสั้นและเฉพาะหน้า กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานผู้ผลิตครู สถาบันพัฒนาครู และหน่วยงานผู้ใช้ครูควรพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาครูระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาแยกจากกัน

การพัฒนาครูระดับประถมศึกษาควรเน้นความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพครู เช่น การพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ในระดับประถมศึกษา การบริหารจัดการชั้นเรียน จิตวิทยาการเรียนรู้อ การผลิต พัฒนาและการเลือกใช้สื่อ การพัฒนาและการเลือกใช้แหล่งเรียนรู้ วิธีสอนแบบต่าง ๆ การวัดและประเมินผลผู้เรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กิจกรรมพัฒนาครูควรจัดในรูปแบบการศึกษาดูงานโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนได้ดีและประสบความสำเร็จ (Best Practices) การประชุมปฏิบัติการ หรือการสัมมนามากกว่าการรับฟังคำบรรยายจากวิทยากร ระยะเวลาการพัฒนาบุคลากรแต่ละครั้งยาวนานเพียงพอที่จะทำให้ครูได้รับความรู้และทักษะที่สามารถนำกลับไปปฏิบัติที่โรงเรียนได้ (ซึ่งอย่างน้อยควรจะใช้เวลาในการพัฒนาประมาณ 18 ชั่วโมง) มีการจัดทำแผนการนำความรู้และทักษะที่ได้จากการพัฒนาบุคลากรไปปฏิบัติ มีการ

ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการอย่างจริงจังและเป็นระบบ มีการนำผลการติดตามและประเมินผลการฝึกอบรมไปใช้ในการบริหารงานบุคคลประจำปี

กระทรวงศึกษาธิการต้องลงทุนพัฒนาสื่อ โดยเฉพาะตำราเรียนสำหรับนักเรียนและคู่มือการสอนสำหรับครูที่มีคุณภาพสูง ๆ น่าอ่าน อ่านเข้าใจง่าย สัมผัสได้ มีภาพสีประกอบสวยงาม มีหุ่นจำลอง ของจริง ภาพเคลื่อนไหวให้เห็นระบบการทำงานของสิ่งต่าง ๆ ที่รวมในหลักสูตรอย่างชัดเจน ง่ายแก่การเข้าใจ

การพัฒนาครูระดับมัธยมศึกษาควรเน้นที่การเพิ่มความรู้และเทคนิคการสอนวิชาต่าง ๆ ที่เปิดสอนในระดับมัธยมศึกษา เช่นความรู้และเทคนิคการสอนวิชาภาษาอังกฤษชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ความรู้และเทคนิคการสอนวิชาคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ฯลฯ

ในการพัฒนาครูระดับมัธยมศึกษา นอกจากผู้เข้ารับการพัฒนาจะได้รับความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาและเทคนิคการสอนจากวิทยากรผู้มีความรู้ประสบการณ์ทางการสอนอย่างแท้จริงแล้ว ผู้เข้ารับการพัฒนาควรมีโอกาสได้สังเกตการสอนของครูผู้มีความชำนาญได้ดูแผนการสอน ได้ดูกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ ตำราเรียน แหล่งเรียนรู้ของจริงและแหล่งเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ ตัวอย่างแบบฝึกหัด ตัวอย่างข้อสอบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นเลิศของผู้เรียน

ในทำนองเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการต้องลงทุนพัฒนาสื่อ โดยเฉพาะตำราเรียนสำหรับนักเรียนและคู่มือการสอนสำหรับครูระดับมัธยมศึกษาที่มีคุณภาพสูง ๆ น่าอ่าน อ่านเข้าใจง่าย สัมผัสได้ มีภาพสีประกอบสวยงาม มีหุ่นจำลอง ของจริง แหล่งเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ ภาพเคลื่อนไหวให้เห็นระบบการทำงานของสิ่งต่าง ๆ ที่รวมในหลักสูตรอย่างชัดเจน ง่ายแก่การเข้าใจ

กิจกรรมพัฒนาครูระดับมัธยมศึกษาต้องจัดให้ตรงกับความต้องการที่แท้จริงของครู ครูที่เข้ารับการพัฒนาแล้วต้องนำความรู้ที่ได้รับไปใช้อย่างแท้จริง มีการจัดทำแผนปฏิบัติการการนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการพัฒนาไปใช้ มีการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการและนำผลการประเมินมาใช้ในการประเมินผลบุคลากรประจำปี

เพื่อให้การพัฒนาครูระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาบังเกิดผลดี ผู้ประสงค์จะจัดกิจกรรมพัฒนาครูต้องนำเสนอหลักสูตรพัฒนาครู (รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาครูแต่ละวัน) ให้กระทรวงศึกษาธิการให้ความเห็นชอบก่อนการพัฒนาครู เป็นหลักสูตรของสถาบันพัฒนาครูมีอาชีพ มีการคิมน้ำหนักให้แก่แต่ละหลักสูตร ผู้รับผิดชอบการพัฒนาครูต้องจัดกิจกรรมพัฒนาครูตามหลักสูตรที่เสนอไว้ มีการประเมินและให้การรับรองสถาบันพัฒนาครู สถาบันพัฒนาครู สถาบันใดไม่ดำเนินการตามหลักสูตรที่ได้รับความเห็นชอบแล้ว กระทรวงศึกษาธิการต้องเพิกถอนสิทธิการให้การพัฒนาครูของสถาบันนั้น ๆ

ครูที่ผ่านการอบรมตามเกณฑ์การสอนระดับประถมศึกษาหรือระดับมัธยมศึกษาจะได้รับใบอนุญาตประกอบการสอนในรายวิชาและระดับที่ผ่านการอบรมนั้น

การทำตามฝันเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นจริง

คงไม่มียุคใดสมัยใดที่ประเทศไทยของเราเผชิญกับวิกฤติทางคุณธรรมและจริยธรรมรุนแรงเท่ากับยุคปัจจุบัน คนไทยอยากมีชีวิตอยู่อย่างสะดวกสบายแต่ไม่อยากทำงานหนัก ประโยชน์ส่วนตัวต้องมาก่อนประโยชน์ส่วนรวม การเอาใจเอาเปรียบคนที่อ่อนแอกว่าถือเป็นการกระทำที่ชาญฉลาด อยากร่ำรวยโดยวิธีง่าย ๆ อยากเรียนเก่งโดยไม่ต้องอ่านหนังสือ อยากได้ปริญญาสูง ๆ แต่ไม่อยากเรียนอยากอ่าน มาตรฐานความรู้ของคนไทยโดยเฉพาะเยาวชนไทยตกต่ำลง ๆ มูลเหตุสำคัญของความตกต่ำทั้งหลายเหล่านี้มาจากครู ครูคุณภาพต่ำ คุณธรรมด้านความ پاکเพียรอดทนและการเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนของครูเริ่มตกต่ำ ผลผลิตของโรงเรียนซึ่งจะเข้าไปรับใช้สังคมในภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ทั้งในส่วนที่เป็นภาครัฐและภาคเอกชนสะท้อนสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ให้เราเห็นได้อย่างชัดเจน

เราจะปล่อยให้สังคมไทยก้าวเดินต่อไปอย่างสิ้นหวังไปอีกนานเท่าใด ถึงเวลาที่พวกเราชาวกระทรวงศึกษาธิการจะลุกขึ้นมาร่วมกันจุดเทียนเพื่อให้เกิดแสงสว่างทางการศึกษาที่ปลายอุโมงค์ให้แก่ประเทศเราแล้วหรือยัง เรามาเจ็ดย่างงบประมาณเพียงปีละ 3,600 ล้านบาท โดยในปีแรกควักกระเป๋าแค่ 750 ล้านบาท เป็นทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนครู 7,000 ทุน ๆ ละ 100,000 บาท เป็นงบประมาณเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และวิสัยทัศน์ นักเรียนทุนเหล่านี้ในปีแรกอีก 50 ล้านบาท และปีต่อไปค่อยเพิ่มเป็นปีละ 100 ล้านบาท แสงสว่างที่พวกเราอยากให้เห็นก็จะปรากฏขึ้น ประเทศของเราก็จะอยู่อย่างมีความหวัง เราเอาเงินไปอุดบ่อลอกคลองในและปีมากกว่านี้มากมาย แล้วทำไมประเทศของเราจึงจะไม่กล้าลงทุนทำสิ่งดี ๆ อย่างนี้ให้กับบ้านเมือง

ตัดสินใจเด็ดครับ ท่านที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำสิ่งนี้ ให้เกิดขึ้นย่อมจะได้กุศลอันใหญ่หลวง เป็นกุศลที่คนไทยในอนาคตทั้งประเทศจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน

หนังสืออ้างอิง

Fullan, Michael. (2005). *Change Force with a Vengeance*. London: RoutledgeFalmer.

Taylor & Francis Group.

Hoy, Wayne K. and Miskel, Cicil. (2001). *Educational Administration: Theory, Reseach, and Practic.*, Singapore: McGraw Hill Higher Education.

ครูกับการพัฒนาวิชาชีพ

Teacher and Professional Development*

สุรางค์ ธรรมโฆหาร**

วิชาชีพ (Profession) ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง อาชีพที่ต้องอาศัยวิชาความรู้ความชำนาญ

ความชำนาญเป็นความรู้ในเชิงปฏิบัติ (Performative knowledge) จึงอาจกล่าวได้ว่า วิชาชีพคืออาชีพที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ในเชิงทฤษฎีและความรู้ในทางปฏิบัติ จึงต่างกับอาชีพ (Career) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องทำให้สำเร็จโดยมุ่งหวังค่าตอบแทนเพื่อการดำรงชีพเท่านั้น

วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงเช่นเดียวกับแพทย์ วิศวกร พยาบาล สถาปนิก หนายความ ฯลฯ จึงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเป็นการเฉพาะไม่ซ้ำซ้อนกับวิชาชีพอื่น เป็นวิชาชีพที่มีผลกระทบต่อผู้รับบริการและสาธารณชน ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมการประกอบวิชาชีพเป็นพิเศษ ผู้ที่เข้าสู่วิชาชีพต้องผ่านการศึกษทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติให้มีความรู้ ความชำนาญเป็นระยะเวลา ยาวนานพอสมควร เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้ด้วยวิธีการแห่งปัญญา (Intellectual method) มีอิสระในการใช้วิชาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพ (Professional autonomy) และมีจรรยาบรรณของวิชาชีพ (Professional ethics) โดยมีสถาบันวิชาชีพ (Professional institution) หรือองค์กรวิชาชีพ (Professional organization) เป็นแหล่งกลางในการสร้างสรรค์จรรยาบรรณวิชาชีพ

องค์ประกอบหลักของวิชาชีพที่สำคัญ

มี 3 ประการ คือ

1. บริการวิชาชีพ (Professional service) ที่ต้องกระทำด้วยความชำนาญพิเศษ โดยอาศัยองค์ความรู้ของวิชาชีพแบบไม่เห็นแก่ได้ด้วยอุดมการณ์ความภาคภูมิใจ ทั้งนี้วิชาชีพจะไม่เกิดขึ้น หากไม่มีการให้บริการ
2. มาตรการวิชาชีพ (Professional measures) เพื่อให้วิชาชีพมีความคงอยู่ตลอดไปด้วยคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วยคุณภาพของสมาชิกที่ต้องมีความรู้ทางวิชาการ หรือพุทธิปัญญา ความรู้ในการดำรงชีวิต การปฏิบัติตนหรือธรรมจริยา และความรู้จากการฝึกอบรมวิชาชีพหรือหลักสูตรวิชาชีพ ซึ่งมี 3 กลุ่มวิชา ได้แก่ วิชาศึกษาทั่วไป วิชาเอก หรือวิชาเฉพาะด้าน และการฝึกอบรมประสบการณ์วิชาชีพ ทั้งนี้ ต้องมีการประกันคุณภาพหลักสูตรการฝึกอบรมวิชาชีพ การประกันคุณภาพสมาชิก ได้แก่ การคัดเลือกอาจารย์ผู้สอน และคัดเลือกนักศึกษา รวมทั้งการดำรงและการพัฒนาวิชาชีพให้คงอยู่สืบไป ทั้งนี้เพื่อมิให้วิชาชีพด้อยคุณภาพและเสื่อมถอยไป

ที่มา * วารสารวิทยากร ปีที่ 107 ฉบับที่ 2 เดือนธันวาคม 2550

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์

3. สถาบันวิชาชีพ (Professional institutions) เป็นแหล่งสะสมองค์ความรู้และฝึกฝนสมาชิกเพื่อให้บริการแก่สังคมและควบคุมการปฏิบัติงานของสมาชิก สถาบันวิชาชีพจึงเกี่ยวข้องกับ 3 ส่วน ดังนี้

3.1 สถาบันบริการวิชาชีพ (Service institutions) ซึ่งได้แก่ โรงเรียน มหาวิทยาลัย ฯลฯ

3.2 สถาบันฝึกอบรมวิชาชีพ (Training institutions) ได้แก่ คณะครุศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ฯลฯ

3.3 สถาบันกำกับดูแลวิชาชีพ (Regulation institutions) ได้แก่ อุตสภา หรือสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

การพัฒนาวิชาชีพ (Professional development) ทางการศึกษาจึงต้องพัฒนาองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ดังกล่าวข้างต้น

ปัจจุบันปัญหาของวิชาชีพทางการศึกษามีดังนี้

1. วิกฤตวิชาชีพครูที่เกิดจากครูอยู่ในฐานะที่ด้อยในสังคม ขาดเสรีภาพในการทำงาน ขาดปัจจัยเกื้อหนุนในการสอน ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งความเชื่อมั่นและศรัทธาที่ครูมีต่อวิชาชีพลดถอยลง นอกจากนี้ครูยังมีหนี้สินมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา; 2548:19-20)

2. ขาดระบบการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการที่ดี จึงไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาอย่างเพียงพอทำให้ไม่ทราบแนวโน้มใหม่ทางวิชาการ การวิจัยเชิงนวัตกรรมและแนวปฏิบัติด้านการเรียนการสอน นอกจากนี้การมีหลายหน่วยงานดำเนินการทำให้การพัฒนาไม่มีเอกภาพด้านนโยบาย แผน และมาตรฐานที่ชัดเจน การพัฒนาเกิดความซับซ้อนไม่เป็นระบบไม่ต่อเนื่องและขาดประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาไม่ตรงกับความต้องการ ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา; 2548: 20)

3. ปัจจัยเกื้อหนุนในวิชาชีพทางการศึกษาเป็นอุปสรรคทำให้ครูขาดขวัญและกำลังใจ โดยเฉพาะเงินเดือนและค่าตอบแทนในวิชาชีพต่ำกว่าวิชาชีพอื่นทำให้ความดีความชอบแก่ครูไม่เป็นธรรม ระบบการจัดสรรภาระงานยังไม่มีประสิทธิภาพทำให้ครูไม่สามารถทุ่มเทการทำงานในเรื่องการสอนอย่างเต็มที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา; 2548: 21)

4. การจัดการศึกษาซึ่งขาดคุณภาพซึ่งพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2548 ทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา มีผลสัมฤทธิ์วิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาหลักและเป็นกลไกเพิ่มความสามารถในการแข่งขันต่ำกว่าร้อยละ 50 ทุกวิชา โดยเฉพาะวิชาภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ต่ำกว่าร้อยละ 35

จากการประเมินคุณภาพการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าผ่านเกณฑ์ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาและได้มาตรฐานเพียงร้อยละ 35 เท่านั้น โดยด้านที่ไม่ได้มาตรฐานได้แก่

4.1 ด้านผู้เรียน ไม่ได้มาตรฐานเกี่ยวกับ ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทักษะการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

4.2 ด้านบริหาร ไม่ได้มาตรฐานเกี่ยวกับการบริหารวิชาการ โดยเฉพาะการมีหลักสูตร ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น การมีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน

4.3 ด้านครู ไม่ได้มาตรฐานเกี่ยวกับความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและครู ไม่เพียงพอ

4.4 ด้านการอาชีวศึกษา ไม่เป็นแหล่งวิชาการทางอาชีพแก่ชุมชนและสังคมเท่าที่ควร รวมทั้งไม่สามารถจัดการศึกษารองรับความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและการพัฒนา

5. กระบวนการผลิตครูมีปัญหาดังนี้

5.1 ไม่สามารถคัดเลือกคนดีและคนเก่งมาเรียนครู ได้ จากการดำเนินการผลิตหลักสูตรครู 5 ปี ตั้งแต่ปี 2547 ซึ่งมีเป้าหมายให้มีผู้สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2551 จำนวน 2,500 คน จาก 8 สาขาวิชา แต่มีนักศึกษามาสมัครเรียนเพียง 2,139 คน นอกจากนี้ในภาคเรียนที่ 2 ยังมีนักศึกษาขอ ลาออก 5 คน จึงเหลือเพียง 2,134 คน ซึ่งจำนวนดังกล่าวมีนักศึกษาได้เกรด 2.75 ขึ้นไป จำนวน 2,013 คน ต่ำกว่า 2.50 จำนวน 29 คน ระหว่าง 2.50-2.75 จำนวน 92 คน

5.2 ระบบการผลิตครูยังไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังด้านนโยบาย และงบประมาณจากรัฐ โดยรัฐบาลให้ทุนนักศึกษาในข้อ 5.1 ปีละ 69,000 บาท ที่เข้าเรียนในปี พ.ศ. 2547 ส่วนนักศึกษาที่เข้าเรียนหลังปีงบประมาณ 2547 ไม่มีทุนให้นักศึกษา การผลิตครูแนวใหม่ 5 ปี จึงยังไม่ได้รับการสนับสนุน (สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา; 2550:36)

6. การขาดแคลนครู เป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาทั้งด้าน ปริมาณและคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมต่ำกว่าเกณฑ์ มาตรฐานเกือบทุกวิชา ดังรายละเอียดในข้อ 4 และ 4.1 และจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร ปี พ.ศ. 2547 มีเพียง 8.2 ปี ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับที่กำหนดไว้ 9 ปี และขีดความสามารถในการ แข่งขันระดับนานาชาติด้านการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ผลการประเมินของสำนักรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่าสถานศึกษาที่ไม่ได้มาตรฐานมีสาเหตุมาจากครูไม่เพียงพอ นอกจากนี้ นโยบายที่จำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ ทำให้กระทรวงศึกษาธิการถูกยุบอัตราจากการเกษียณ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2543 – 2547 ถึง 51,169 อัตรา ทำให้ปัญหาการขาดแคลนครูสะสมอย่างต่อเนื่อง การขาดแคลนงบประมาณเพื่อสนับสนุนในด้านการพัฒนาการเรียนการสอน และการพัฒนาครู เป็นส่วนหนึ่งที่กระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา; 2550:38)

การพัฒนาวิชาชีพครูจึงมีมาตรฐานดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่งมีแนวทางดังนี้

1.1 ปรับปรุงและพัฒนาระบบการดูแลมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพครู

โดย พ.ร.บ.การศึกษา พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2 พ.ศ.2545) ได้กำหนดให้มีสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 เป็นองค์กรในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่กำหนดและพัฒนามาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพโดยผู้ประกอบวิชาชีพต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพและสามารถเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพได้ หากไม่ประพฤติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยใบอนุญาตจะมีอายุ 5 ปี ซึ่งผู้ที่เป็นครูอยู่ก่อนแล้วใบอนุญาตเดิมจะสิ้นสุดในปี พ.ศ. 2552 นี้ นอกจากนี้สภาครูฯ ยังทำหน้าที่ในการพัฒนา ขกย่อง ส่งเสริมผู้ประกอบวิชาชีพอีกด้วย สภาครูฯ จึงเป็นองค์กรที่กำกับวิชาชีพทางการศึกษาในระดับชาติ

ส่วนในระดับสถานศึกษาให้มีคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบและดูแลการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตนของครูกันเองให้เป็นไปตามมาตรฐาน จรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ โดยให้เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพภายในส่วนการประกันคุณภาพภายนอกเป็นหน้าที่ของสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) องค์กรมหาชน ซึ่งจะนำมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพของคุรุสภามาเป็นเกณฑ์ในการประเมินด้วย

1.2 เร่งรัดให้มีระบบการติดตามผลการปฏิบัติงานโดยการเลื่อนวิทยฐานะครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปตามผลการปฏิบัติงานที่แท้จริงมีแรงจูงใจให้ผู้ประกอบอาชีพได้รับค่าตอบแทนเพิ่มเติมจากเงินเดือน เช่น วิทยฐานะ เงินค่าตอบแทน ผู้ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกล เป็นต้น ซึ่ง พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) มีหน้าที่กำหนดนโยบายวางแผนกำหนดอัตราค่าจ้าง รวมทั้งเสนอปรับปรุงเงินเดือน เงินวิทยฐานะ เงินตำแหน่งให้กับผู้ประกอบการวิชาชีพ

1.3 การยกย่องตอบแทนครูดีและมาตรการจูงใจให้คนเก่งคนดีให้อยู่ในวิชาชีพครูต่อไป มีโครงการยกย่องครู ราชวิทยาลัย ครูเมธี เพื่อรักษาคนดีอยู่ในระบบ ซึ่งเป็นหน้าที่ของคุรุสภาและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

2. การพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาจะมี 4 กลุ่ม ดังนี้

1. ครู
2. ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ
3. ผู้บริหารการศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาและรองผู้อำนวยการ
- 4.ศึกษานิเทศก์

การพัฒนาบุคคลเหล่านี้มีแนวทางดังนี้

2.1 ทบทวนการจัดทำแผนพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพให้เป็นแผนบูรณาการ โดยจัดทำเป็นแผนระยะสั้น ระยะปานกลาง ระยะยาว โดยมีคณะกรรมการกำกับดูแลในภาพรวม กำหนดกลไก เป้าหมายและแนวทางในการดำเนินการที่ชัดเจนรวมทั้งติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงานของหน่วยงานแต่ละแห่งและประหยัดงบประมาณ

2.2 ส่งเสริมสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาครู บริหาร และศึกษานิเทศก์ที่เป็นการบูรณาการการวิจัยปฏิบัติการและการฝึกอบรมเข้าด้วยกัน สนับสนุนการใช้ระบบเครือข่าย โดยใช้เครือข่ายครู ผู้นำ องค์กรครู ชมรมครู ผู้บริหาร ดำเนินงานด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เช่น

2.2.1 ให้ผู้บริหารเป็นผู้นำและสนับสนุนการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายครูประจำการตามเขตพื้นที่การศึกษาและควรให้สถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษารับผิดชอบการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และติดตามประเมินผลด้วย

2.2.2 ศึกษาข้อมูลในเขตพื้นที่การศึกษาว่ามีปัญหาหรือมีความต้องการพัฒนาในเรื่องใด เพื่อวางแผนปฏิบัติการพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของโรงเรียน โดยใช้ครูต้นแบบ และวิทยากรในเขตพื้นที่

2.2.3 พัฒนาความเข้มแข็งของสถาบันอุดมศึกษาในเขตพื้นที่เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทั้ง 2 กลุ่ม ในแต่ละพื้นที่ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การปรับเงื่อนไขหลักสูตร บัณฑิตศึกษาให้หลากหลายรองรับการเพิ่มพูนความรู้ของครู และบุคลากรทางการศึกษาโดยมีการประกันคุณภาพที่ชัดเจน

2.3 การพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครู โดยใช้ระบบสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น ระบบ e-learning, blended learning และ distance learning รวมทั้งการพัฒนาครูในสาขาที่ขาดแคลน อาจใช้ระบบพี่เลี้ยงในรูปแบบโครงการวิจัย พัฒนาระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับครูในเขตพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและความมั่นใจในเนื้อหาและวิธีสอนให้วีครูประจำการ

2.4 ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานของผู้ประกอบวิชาชีพโดยใช้ PDCA คือ Plan Do Check และ Act มากำกับ

3. การผลิตครูแนวใหม่มีแนวทางดังนี้

3.1 ให้มีการจัดทำแผนและเป้าหมายการผลิตครูที่ชัดเจน มีคุณภาพตามมาตรฐานวิชาชีพ และให้มีคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยระบบ กระบวนการและแผนการผลิตครู ภาควิชา และบุคลากรทางการศึกษา และมีระบบสารสนเทศความต้องการครู เพื่อปฏิรูประบบวางแผนผลิตครู

3.2 ให้สถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่รับผิดชอบร่วมกันศึกษาวิเคราะห์กำหนดรูปแบบ หลักสูตรการผลิตครูแนวใหม่ ให้มีความชัดเจน ทั้งในแง่ระยะเวลา เนื้อหา และวิธีการจัดการเรียนการสอน

โดยให้เชื่อมโยงกับคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพและสมรรถนะพื้นฐานของครู (Core competency) ที่ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติเฉพาะตัวและการให้ใบอนุญาตมาประกอบวิชาชีพครู

3.3 จัดทำแผนปฏิรูปสถาบันผลิตครู โดยเฉพาะการปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาให้เป็นธรรม รวมทั้งการสนับสนุนแผนพัฒนาคณาจารย์ ครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ ให้มีทุนพัฒนาอาจารย์ทดแทนอาจารย์ที่เกษียณ มีระบบประเมินคุณภาพหลักสูตรครู และการกำหนดสมรรถนะหลักของบัณฑิตครู เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้คณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์

3.4 ให้มีการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น จัดทำหลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรเร่งรัดอาจบรมผู้ที่จบปริญญาสาขาอื่นมาต่อขอคววิชาชีพครู

3.5 สนับสนุนเส้นทางเข้าสู่วิชาชีพครูให้มีความหลากหลาย เพื่อเปิดโอกาสให้คนดีคนเก่งเข้ามาเรียนครูมากขึ้น เช่น ให้ทุนและโควตาตามจังหวัด และสาขาวิชาที่มีผู้ประสงค์จะเรียนครู เช่น สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทุน โครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ (สควค.) ทุนคุรุทายาทของคณะศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ

4. การพัฒนาระบบและองค์กรสนับสนุน มีแนวทาง ดังนี้

4.1 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเครือข่าย ICT ในโรงเรียนและท้องถิ่นชนบท เพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาแหล่งเรียนรู้และกลไกการเรียนรู้สมัยใหม่อย่างทั่วถึง

4.2 พัฒนาประสิทธิภาพระบบงบประมาณใหม่ที่เน้นผลงาน เพื่อกระตุ้นกระบวนการตรวจสอบแนวใหม่ให้มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่ผลงานความก้าวหน้า ของการดำเนินงานนโยบายต่าง ๆ

นอกจากวิธีการและหน่วยงานดัง ได้กล่าวไปแล้วที่ทำให้เกิดการพัฒนาวิชาชีพทางการศึกษายังมีหน่วยงานและโครงการใหม่ ๆ ที่กำลังดำเนินการดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ซึ่งสนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้ของครู ได้วิเคราะห์เอกสารวิธีสอนของครูต้นแบบ 586 คน ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 9 รูปแบบ คือ การเรียนรู้ด้วยโครงงาน ทักษะกระบวนการคิด โดยใช้หมวก 6 ใบ กระบวนการแก้ปัญหา การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การสร้างองค์ความรู้ การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การใช้ประสบการณ์ ที่เน้นการปฏิบัติ การบูรณาการสู่ปัญหา และการเรียนจากแหล่งเรียนรู้ โดยให้ครูต้นแบบนำไปขยายผล 90 โรงเรียนทั่วประเทศ โดย 1 รูปแบบจะมีโรงเรียนร่วมโครงการ 10 โรงเรียน ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาที่สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า ผู้เรียนมีปัญหาเรื่องการคิดวิเคราะห์และผู้บริหารไม่สนใจงานวิชาการ (สมรชนีกร อ่องเอิบ ; สัมภาษณ์ : 6 มีนาคม 2550) นอกจากนี้ยังดำเนินการพัฒนานวัตกรรมการพัฒนาครูนักร้องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้รูปแบบเครือข่ายสถานศึกษา (school cluster)

2. การวิจัยและพัฒนาเพื่อยกระดับความเป็นเลิศทางครูศาสตร์ ศึกษาศาสตร์โดยการดำเนินการวิจัยนำร่องในสถาบันราชภัฏ 5 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สวนสุนันทา บ้านสมเด็จเจ้าพระยา กาญจนบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และมีการขยายผลการวิจัยไปยังมหาวิทยาลัยราชภัฏทุกแห่ง ดำเนินการ โครงการวิจัยกับ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

3. กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบาย 2 เรื่อง ในขณะนี้ดังนี้

3.1 การจัดทำทรานสคริปต์ ฉบับที่ 2 เรียก ทรานสคริปต์ความดี เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาเป็นคนดี

3.2 โครงการสหกิจเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู โดยให้คณะครุศาสตร์ศึกษาศาสตร์ส่งนักศึกษาไปฝึกสอนในโรงเรียนที่ขาดแคลนครู โดยกระทรวงศึกษาธิการ จะให้ค่าตอบแทนแก่นักเรียนด้วย

4. มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (สคบศ.) เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2548 และจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2549-2551 โดยมีการดำเนินงานที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

4.1 การฟื้นฟูสร้างศรัทธาวิชาชีพ เช่น ยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู พัฒนาการบริหารงานบุคคล พัฒนาระบบค่าตอบแทน

4.2 การพัฒนาศักยภาพครู เช่น การสร้างภาวะผู้นำ การส่งเสริมการศึกษาต่อ การสร้างเอกภาพและระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

4.3 การพัฒนาครูแนวใหม่ เช่น การพัฒนาสถาบันผลิตครู พัฒนาหลักสูตร และพัฒนาครูใหม่ ขณะนี้ สคบศ. ได้ร่วมมือกับสภาคณบดี คณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ โดยเป็นเครือข่ายการพัฒนาครูร่วมกัน

5. กุรุสภาหรือสภาครูและบุคลากรทางการศึกษากำลังดำเนินการรับรองคุณวุฒิหลักสูตร ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ของสถาบันวิชาชีพครูส่วนการกำหนดมาตรฐานและจรรยาบรรณวิชาชีพนั้นที่ผ่านมาได้กำหนดมาตรฐานของกลุ่มบุคลากรทางการศึกษา 4 กลุ่มแล้ว และขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ จัดทำตัวชี้วัดและเกณฑ์ที่ชัดเจน ทั้งนี้ต้องทำให้เสร็จก่อนเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งจะมีการต่อไปอนุญาตประกอบวิชาชีพของผู้ครบกำหนดรุ่นแรก (เกศธิดา เขียวสะอาด ; สัมภาษณ์ 19 กุมภาพันธ์ 2550)

6. สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) มีโครงการให้ทุนผู้วิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา และดำเนินโครงการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดโอกาสทางการศึกษาร่วมกับ สคบศ. (เพชรฯ สันติพิพัฒนกุล ; สัมภาษณ์ 6 มีนาคม 2550) ส่วนหน้าที่หลักคือ การประเมินคุณภาพภายนอก และประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาทุกสังกัดซึ่งได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) และสถานศึกษาที่สังกัดกระทรวงอื่น ๆ โดย สมศ. จะประเมินโดยมีเกณฑ์และตัวชี้วัดที่ชัดเจน เช่น โรงเรียนสังกัด สพฐ. จะประเมิน 3 มาตรฐาน คือ มาตรฐานผู้เรียน มาตรฐานผู้บริหาร และมาตรฐานครู โดยมาตรฐานการศึกษาเหล่านี้จะสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติที่กำหนด โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) สำหรับมาตรฐานครูจะมีระดับการประเมิน 4 ระดับ เช่น ครูได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนตามเกณฑ์ที่คุรุสภากำหนด ผลการประเมินดี โดยมีเกณฑ์ว่าครูร้อยละ 78-89 ได้รับการพัฒนาในวิชาที่สอนตามที่คุรุสภากำหนด (ไม่ต่ำกว่า 20 ชั่วโมง/ปี)

สำหรับในระดับอุดมศึกษาจะประเมิน 7 มาตรฐานและมาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิชาชีพคือ มาตรฐานการพัฒนาสถาบันและบุคลากร และมาตรฐานด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน

7. สำนักทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น โดยมีหน้าที่จัดระบบวิธีการทดสอบและพัฒนาเครื่องมือวัดมาตรฐานสำหรับการประเมินผลทางวิชาการและวิชาชีพ และการทดสอบทางการศึกษา และบริการสอบวัดความรู้ความสามารถ โดยจัดสอบ ANET และ ONET ซึ่ง สมศ. เป็นมาตรฐานการชี้วัดระดับในเกณฑ์มาตรฐานผู้เรียนด้วย

8. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา (สกสค.) เป็นหน่วยงานในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2546 เช่นเดียวกับ สภาครูและบุคลากรทางการศึกษามีหน้าที่ส่งเสริมสวัสดิการ และสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาและสนับสนุนการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องสื่อการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

สรุป

วิชาชีพทางการศึกษาเป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นวิชาชีพควบคุมทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการวิชาชีพมีบทบาทสำคัญต่อสังคมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ วิชาชีพทางการศึกษาต้องมีการพัฒนาวิชาชีพอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้คงไว้ซึ่งคุณภาพและเกียรติภูมิของวิชาชีพ การพัฒนาวิชาชีพจึงต้องพัฒนาองค์ประกอบหลักของวิชาชีพ มาตรการทางวิชาชีพ และสถาบันวิชาชีพ ซึ่งควรเริ่มจากการคัดเลือกผู้ที่มาเรียนต้องมีความรู้ความสามารถ เจตคติ อุทิศการณความเป็นครูและมีคุณลักษณะของครูที่ดีที่พึงประสงค์ในเบื้องต้นก่อนทั้งนี้เพื่อให้เป็นตัวป้อน (Input) ที่ดีพอสมควร กระบวนการพัฒนา (Process) จะได้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ไม่ยากลำบากในการพัฒนาจนเกินไป กระบวนการพัฒนาในระยะเวลา 5 ปี อาจไม่เพียงพอโดยเฉพาะการพัฒนาเจตคติ ค่านิยมการสนับสนุนให้ผู้เรียนอยู่หอพักของสถาบันเพื่อบ่มเพาะคุณลักษณะของผู้เรียน รวมทั้งมีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งการดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง หลักสูตรการผลิตครู และหลักสูตรสถานศึกษาทั้งหลาย จึงควรให้สังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสาธารณชน

(Accountability) เมื่อผู้เรียนจบการศึกษาไปเป็นครูควรพัฒนาตนเองด้วยการอบรมความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอด้วยความตระหนักในวิชาชีพ ไม่ใช่ถูกบังคับจากหัวหน้าหรือเกณฑ์ของคุรุสภา หรือ สมศ. หลักสูตรควรสร้างให้ครูมีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิตและเป็นคนเก่งที่ดีทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and happiness society) ได้จึงถือว่าผู้เรียนเป็นผลผลิต (Output) จากวิชาชีพชั้นสูงอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.พ.ส.). 2550.
- (2550). แผนปฏิบัติราชการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรองรับนโยบายรัฐบาล ฉบับประมาณ พ.ศ. 2550-2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2548). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2549). ร่างบทสรุปสำหรับผู้บริหาร ผลสะท้อนจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรก (พ.ศ. 2544-2548). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2547). พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2548). แผนยุทธศาสตร์คุรุสภา พ.ศ. 2548-2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- (2548). แผนปฏิบัติราชการ 4 ปี พ.ศ. 2548-2551. ของคุรุสภา. เอกสารโรเนียว. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร. บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- (2550). ร่างกรอบทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. (พ.ศ. 2550-2554) เอกสารโรเนียว.
- อัครพงษ์ สัจจวาที และสมโชค อึ้งสกุล. (2542). พัฒนาการของวิชาชีพครูในประเทศไทย. เอกสารโรเนียว.

170 รวมเล่มบทความเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

North Central Regional Educational Laboratory. *Professional Development*. (Online). Available :

www.Nerel.Org/sdrs/areas./pd ocont.htm.

เกศธิดา เขียวสะอาด. (19 กุมภาพันธ์ 2550). รักษาการผู้อำนวยการกลุ่มรับรองความชำนาญ

ในการประกอบวิชาชีพ. สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.

เพชร สันติพิพัฒนกุล. (6 มีนาคม 2550). รองผู้อำนวยการดูแลสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานและ

อุดมศึกษา สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

สมรชนีกร ย่องเอิบ. (6 มีนาคม 2550). หัวหน้ากลุ่มงาน พัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ของครู

และบุคลากรทางการศึกษา. สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาศึกษา.

สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. .

จรรยาบรรณวิชาชีพ กับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา*

สุกิจ ศรีพรหม**

จรรยาบรรณวิชาชีพแสดงถึง คุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพที่กลุ่มบุคคลแต่ละสาขาวิชาชีพ ที่จะรักษาชื่อเสียงและส่งเสริมเกียรติคุณของสาขาวิชาชีพของตน เป็นแนวทางปฏิบัติในรูปของจรรยาบรรณเพื่อเป็นเครื่องชี้แนะหรือใช้ประกอบการประพฤติปฏิบัติตนไปสู่ความสำเร็จแห่งอาชีพนั้น ๆ เป็นมาตรฐานและขำรงรักษาไว้ซึ่งชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้ประกอบวิชาชีพ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในจรรยาบรรณวิชาชีพของตนเอง ซึ่งได้แก่ จรรยาบรรณครูนั้นเอง สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นอาชีพหนึ่งที่ได้รับการกำหนดข้อประพฤติปฏิบัติในวิชาชีพไว้ทั้งในรูปของข้อกำหนดด้วยวินัยและจรรยาบรรณครู ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญต่อจรรยาบรรณครู และมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพเพื่อเป็นกลไกในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นตัวแทนที่เขวachsenและประชาชนทั่วไปฝากความหวังในการที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลในสังคม

จรรยาบรรณครู พ.ศ. 2539 มีทั้งหมด 9 ข้อ แบ่งเป็นจรรยาบรรณต่อศิษย์ จรรยาบรรณต่อตนเอง และจรรยาบรรณต่อประชาชนและสังคม

จรรยาบรรณต่อศิษย์

จุดมุ่งหมายอยู่ที่ตัวข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายภารกิจในการอบรมสั่งสอนให้ศิษย์มีความเจริญทั้งทางด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และด้านจิตใจให้ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การประพฤติปฏิบัติคนในด้านจรรยาบรรณที่มีต่อศิษย์ได้แก่

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
2. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์ เต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา และจิตใจ
4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์

ที่มา * วารสารวิชาการ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 เดือนกรกฎาคม-กันยายน 2550

** ว่าที่ ร.ต., ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสะอาด ตำบลอุ่มจาน อำเภอสุเมธาลัย จังหวัดสกลนคร 47230

5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ให้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

จรรยาบรรณต่อตนเองและหน่วยงาน

จุดมุ่งหมายอยู่ที่ตัวข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติตนให้ศิษย์ และบุคคลทั่วไปเกิดความเชื่อถือ และศรัทธา การประพฤติปฏิบัติตนในด้านจรรยาบรรณต่อตนเองและหน่วยงาน ได้แก่

1. คุ้ย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อยู่เสมอ
2. คุ้ย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

จรรยาบรรณต่อประชาชนและสังคม

จุดมุ่งหมายอยู่ที่ตัวข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติงานกับบุคคลในองค์กรและประชาชนได้อย่างราบรื่นจนบังเกิดความพึงพอใจจากการปฏิบัติงาน การประพฤติปฏิบัติตนในด้านจรรยาบรรณต่อประชาชนและสังคม ได้แก่

1. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์
2. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

กลยุทธการนำจรรยาบรรณครูไปสู่การปฏิบัติ

กลยุทธการนำจรรยาบรรณไปสู่การปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องสร้างหลักการและมาตรการสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดกลยุทธได้ดังนี้

1. ให้บรรจุและสอดแทรกเรื่องจรรยาบรรณครูไว้ในหลักสูตรการเรียน และการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ
2. ให้ทดสอบเรื่องจรรยาบรรณครูในการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการ และสอบคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น
3. ให้มีการประเมินเรื่องการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับในการเลื่อนขั้นเงินเดือน

แนวทางการรณรงค์ส่งเสริมจรรยาบรรณครู

1. การใช้มาตรการยกย่องให้รางวัล

ให้มีมาตรการให้รางวัลแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของจรรยาบรรณเป็นหลักในการทำงานจนเป็นที่ประจักษ์ชัด ในรูปการยกย่อง ชมเชย การมอบโล่ การประกาศเกียรติคุณ หรือประกาศชื่อทางสื่อมวลชน การมอบเป็นประกาศนียบัตร เป็นต้น

2. วิธีการเป็นแบบอย่างที่ดี

การนำตัวอย่างที่ดีมาชี้ให้เห็น ให้สังคมได้รับรู้ การยอมรับเป็นวิธีการพัฒนาทางด้านจิตใจของผู้ที่ต้องการปรับทัศนคติโดยไม่ต้องใช้วิธีการบังคับจุดเน้นที่สำคัญคือ ตัวผู้บังคับบัญชาทุกระดับต้องใช้ภาวะผู้นำในการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างสรรหาให้เกิดขึ้นแก่ผู้ได้บังคับบัญชาและชักนำผู้ได้บังคับบัญชาไปสู่การปฏิบัติ

3. สร้างความรู้และทัศนคติ

ลักษณะเชิงพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติที่ควรปฏิบัติ พฤติกรรมที่พึงละเว้น เมื่อประพฤติดีแล้วจะเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อตนเองและหน่วยงาน ต่อสังคม และประเทศชาติ โดยคิดประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน สร้างคู่มือให้ได้รับรู้ เข้าใจง่าย การฝึกอบรมสัมมนา หรือประชุมถ่ายทอดความรู้สู่การปฏิบัติเป็นระยะต่อเนื่อง และทั่วถึง

4. วิธีการตั้งชมรมหรือการสร้างเครือข่าย

โรงเรียนหรือหน่วยงานควรตั้งกลุ่มหรือชมรมเสริมสร้างและพัฒนาตนเองด้วยความสมัครใจและจัดแสดงผลงานของแต่ละกลุ่มให้ทราบโดยทั่วกัน เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความรู้สึกร่วมให้เกิดขึ้นกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจกันรณรงค์ให้เกิดการถือปฏิบัติต่อไป

5. วิธีการควบคุมจากภายในและภายนอก

การประกาศให้ทราบทั่วกันทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนหรือหน่วยงานจะทำให้ผู้รับรู้เป็นผู้มีส่วนควบคุมพฤติกรรมการทำงาน

6. การจัดกิจกรรมรณรงค์

ให้มีกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประกวดข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ดีเด่น โรงเรียนดีเด่น หน่วยงานดีเด่น โดยใช้หลักการจรรยาบรรณครูเป็นแนวปฏิบัติ โดยอาจให้ประชาชนหรือบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนในการคัดเลือกหรือมีส่วนร่วมในการตัดสิน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันจากภายนอกอีกส่วนหนึ่ง

7. วิธีการประชาสัมพันธ์

เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ กระจายข่าวในรูปแบบของสื่อประเภทต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในองค์กรผู้รับบริการ ประชาชน และสังคมได้รับทราบ มีการเผยแพร่ตัวอย่างที่ดีเพื่อเป็นการจูงใจให้เกิดความตระหนัก เกิดจิตสำนึก ตลอดจนเกิดสรรหาที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการปฏิบัติตนด้วยตนเอง

8. วิธีการศึกษาคูงาน

การศึกษาคูงานจากหน่วยงานอื่นที่สามารถนำเอาแบบอย่างเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีได้ หรือการให้หน่วยงานอื่นมาคูงานในหน่วยงาน จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการปรับเปลี่ยน พฤติกรรมการทำงานด้วยตัวของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเอง

บทบาทผู้บริหารที่มีต่อการเสริมสร้างจรรยาบรรณครู

1. ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดี
2. สร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกิดการยอมรับในองค์กร
3. เอาใจใส่สอนงาน ฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากรในองค์กรเป็นประจำ
4. ดูแลให้เกิดการประพฤติปฏิบัติ และริบคำเนิการทันทีเมื่อมีผู้ร้องเรียนหรือปฏิบัติ

ไม่ถูกต้อง

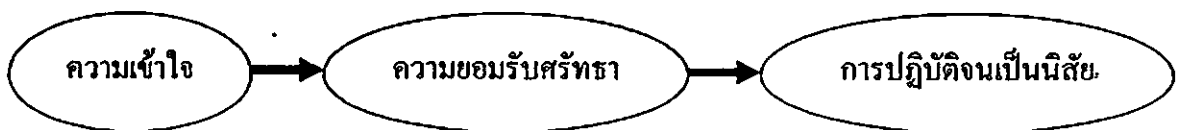
5. สร้างขวัญกำลังใจ โดยส่งเสริมผู้ปฏิบัติดีเมื่อมีโอกาส
6. หมั่นป้องกัน ขจัดเหตุการณ์ที่ไม่เหมาะสม
7. เอาใจใส่ สังเกตการณ์ต่อสิ่งที่ยังชี้ว่าจะเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

ขึ้นในหน่วยงานหรือผู้ได้บังคับบัญชา

8. ใช้กฎหมาย กฎระเบียบ บังคับตามควรแต่กรณี

ในการบริหารงานที่ดี โรงเรียนหรือหน่วยงานควรมีระบบ โครงสร้างงานที่ชัดเจน เหมาะสม มอบหมายงานที่ชัดเจนมีการนำหลักการจรรยาบรรณไปใช้ประกอบการบริหารงานบุคคลใน ขั้นตอนต่าง ๆ อย่างจริงจัง มีการสร้างกฎเกณฑ์และแนวปฏิบัติในโรงเรียนหรือหน่วยงานที่ชัดเจน สามารถวัดเป็นรูปธรรมได้และมีระบบลงโทษที่ยุติธรรม การควบคุมโดยสังคมดำเนินการโดยการ รมรงค์เสริมสร้างเกี่ยวกับจรรยาบรรณของหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้เกิดการควบคุมโดยสาธารณะ (social sanction) โดย โรงเรียนหรือหน่วยงาน ไม่ต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย

การจะทำให้เกิดเป็นผลในทางปฏิบัติเกี่ยวกับจรรยาบรรณครูสู่การปฏิบัติ นั้นมีปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง 3 ประการ คือ

รูปแบบปัจจัยเกี่ยวกับจรรยาบรรณครูสู่การปฏิบัติ

จากรูปแบบปัจจัยเกี่ยวกับจรรยาบรรณครูสู่การปฏิบัติ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพร้อมจะปฏิบัติตามมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้

1. โรงเรียนหรือหน่วยงานนั้นจะต้องเข้าใจเนื้อหาและความหมายของจรรยาบรรณครูที่กำหนดไว้อย่างต้องแท้ (understanding)
2. โรงเรียนหรือหน่วยงานนั้น มีความยอมรับศรัทธาคู่คุณค่าของจรรยาบรรณครูที่กำหนดไว้หรือไม่ (intemalize) และเมื่อมองเห็นคุณค่าก็จะนำคุณค่าของจรรยาบรรณครูนั้นมายึดเป็นหลัก หรือแนวทางในการปฏิบัติงาน
3. เมื่อยอมรับแล้ว ได้นำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีปกติของชีวิตหรือไม่ (commitment as way of life) ทั้งนี้แม้จะเข้าใจและยอมรับ แต่หากมิได้ปฏิบัติตามข้อบัญญัติเหล่านั้นก็ถือว่าไร้ประโยชน์อย่างสิ้นเชิง

บทสรุป

จรรยาบรรณ คือ ประมวลผลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก็มีจรรยาบรรณครูเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในการทำงานไปสู่ความสำเร็จ ในทางปฏิบัติโรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาจะนำจรรยาบรรณครูไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงจึงและยั่งยืนนั้นจะต้องให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมรับรู้เข้าใจในความหมายและเนื้อหา สามารถซึมซาบคุณค่าหรือความสำคัญซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและถือปฏิบัติด้วยจิตสำนึกของตนเอง ได้โดยไม่มีการบังคับ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การยอมรับที่ยั่งยืนได้

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *การบริหารงาน : การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.) ชมรมเพื่อนข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *คู่มือสอบเลื่อนทุกระดับตำแหน่ง*. กรุงเทพมหานคร: การันต์การพิมพ์.
- รังสรรค์ แสงสุข และคณะ. (2544). *ความรู้คู่คุณธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การสร้างความตระหนักและพัฒนาวิชาชีพครู*

สมพงษ์ พละสุรย์

สาระหลัก

1. การสร้างความตระหนักในการพัฒนาวิชาชีพครู
2. วิชาชีพครู
3. การพัฒนาวิชาชีพครู

การสร้างความตระหนักในการพัฒนาวิชาชีพครู มีองค์ประกอบสำคัญคือ

1. ความรู้ความเข้าใจในความสำคัญและจำเป็นของวิชาชีพครู

1) วิชาชีพครูเป็นศาสตร์และศิลป์ในการยกระดับและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีการเรียนรู้พัฒนา และดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคม

2) วิชาชีพครูสร้างเสริมพลังและคุณค่าให้แก่มนุษย์ ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของสังคม

3) วิชาชีพครูสามารถกำจัดหรือทำลายความอ่อนด้อยของมนุษย์ในด้านความรู้ ความคิด ทักษะ และคุณธรรม

- 4) วิชาชีพครูสร้างความมั่งคั่งและศักดิ์ศรีแก่มนุษย์ และแก่ผู้ประกอบวิชาชีพครู

5) วิชาชีพครูมีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติเท่าเทียมกับวิชาชีพอื่นๆ ที่สามารถทำให้คนเห็นคุณค่าของตนเอง คุณค่าของผู้อื่น ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2. การสร้างความตระหนักในความจำเป็นและสำคัญของวิชาชีพครู

1) ให้รับรู้และสัมผัสความจริงที่ควรพัฒนาเพราะครูยกตัวอย่างการเรียนรู้ และการพัฒนาที่เกิดขึ้นเพราะครู

2) ให้รับรู้และเปรียบเทียบสภาพของคนที่ได้พัฒนาโดยกระบวนการเรียนรู้จากครูและที่ไม่ได้เรียนรู้จากครู

3) ให้รับรู้และเข้าใจการพัฒนาสังคมที่เกิดจากการจัดการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพครู ยกตัวอย่างคุณภาพและปริมาณของผู้เรียนสำเร็จการศึกษา ระดับสูงสัมพันธ์กับความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

4) ให้รู้และเข้าใจแก่นแท้ของวิชาชีพครูในการพัฒนาคน ด้านความรู้ ทักษะ ปัญญา และคุณธรรม ซึ่งให้เห็นว่าครูสร้างคน คนสร้างและอนุรักษ์สังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

* วารสารการศึกษาทศ. ปีที่ 25 ฉบับที่ 18 เดือนพฤษภาคม 2545

วิชาชีพครู

วิชาชีพครูใดๆ ในโลกนี้ รวมทั้งวิชาชีพครูมีองค์ประกอบสำคัญ คือ

1. ศาสตร์หรือเนื้อหาสาระของวิชาชีพ
2. ศิลป์หรือแนวปฏิบัติของวิชาชีพ
3. บุคคลผู้ประกอบวิชาชีพ

ทั้ง 3 ส่วนนี้มีพื้นฐาน สาระแก่นสารและมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลา วิชาชีพครูจึงมีชีวิต มีความเคลื่อนไหว มีการพัฒนาและมีการอ่อนคืบ โดยองค์ประกอบส่วนที่ 3 คือ บุคคลเป็นตัวแปรสำคัญ

ศาสตร์ของวิชาชีพครู

ศาสตร์ คือ สาระอันเป็นแก่นหรือเสาหลักของวิชาชีพ เป็นเนื้อหาที่ต้องเรียนรู้เพราะ มีหลักการ จุดมุ่งหมาย สาระ และองค์ประกอบ ศาสตร์ของวิชาชีพครู อาจแยกเป็นส่วนสำคัญ ดังนี้

1. ศาสตร์ว่าด้วยผู้เรียน หรือผู้รับบริการของวิชาชีพ ประกอบด้วย ธรรมชาติของผู้เรียน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ สังคม ความคิด ความเชื่อของผู้เรียน
2. ศาสตร์ว่าด้วยธรรมชาติของการศึกษาประกอบด้วย นิยาม ปรัชญา ประเภท หลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการ และพัฒนาการของการศึกษา
3. ศาสตร์ว่าด้วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย นิยาม หลักการ จุดมุ่งหมาย วิธีการ กระบวนการ และพัฒนาการของการเรียนรู้แบบต่างๆ
4. ศาสตร์ว่าด้วยสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ปรัชญา ที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาวิชาชีพครู
5. ศาสตร์ว่าด้วยสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ของวิชาชีพครู ประกอบด้วย นิยาม ประเภท จุดมุ่งหมายการผลิต การใช้ การเก็บรักษา